

prosvetni delavec

Andreja Peklaj: Sam, umetniška fotografija. Najboljša fotoamaterka v Jugoslaviji, doma iz Mengša, razstavlja v avli Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani svoje barvne in črno-bele umetniške fotografije. To so pričevanja nenevadne lepote trenutkov v naravi, oplemeniteni z duševnostjo pretanjene umetnice. Andreja Peklaj se je doslej udeležila že več kot 80 republiških, zveznih in mednarodnih razstav fotografije in prejela 52 priznanj. (Neža Maurer)

Iskrena beseda mladih

»Ta čas je naš čas, mi nimamo drugega časa, zato bomo tukaj in zdaj odpirali temeljna vprašanja našega življenja!«

Tako so rekli mladi v pripravah na 12. kongres ZSMS in dali vedeti, da ne sprejemajo paternalističnih napotkov, ki jih dobiva vsak mlad rod, češ: najprej morate odrasti in dozoreti, šele potem boste imeli pravico do besede. Za svojo prihodnost hočejo že zdaj kaj storiti, saj jo vidijo pred seboj negotovo in ne brez temnih senc. Ne verjamejo, da so za zdajšnje razmere in negotovo prihodnost krive nekake zunanje ali višje sile, še manj pa samoupravljanje. Ugotavljajo, da je prav slednjega vse premalo in da ni imelo besede pri mnogih, še posebno pri zgrešenih odločitvah.

Mladi so se naučili gledati resnici v obraz, misliti s svojo glavo in povedati svoje mnenje odkrito. Če je šola kaj k temu pripomogla, je opravila svoje zgodovinsko poslanstvo. Današnji čas potrebuje take ljudi, tako mladino. Ker mislijo s svojo glavo, želijo tudi soodločati o temeljnih vprašanjih svojega življenja in prihodnosti, o šolstvu in zaposlovanju, o naložbah in celotnem gospodarskem razvoju, o nadaljnjih usodi naše samoupravne

socialistične demokracije, o zdravem okolju in temeljnih svoboščinah.

»Hočemo biti generacija, ki odloča, in ne samo poslušajo. Hočemo biti generacija znanja, nove tehnologije, prožne in udarne ekonomije. Hočemo biti generacija odprte kulture in socialne domišljije, generacija, ki ji je dopuščeno, da misli s svojo glavo in da te misli svobodno izraža, generacija, ki se ne bo zadovoljevala z doseženim, skratka — hočemo biti generacija svobode in človeškega dostojanstva!«

Tako klenih in poštenih besed, kot jih je povedal na kongresu ZSMS njen predsednik Robert Černe, že dolgo nismo slišali na podobnih javnih srečanjih. Ob njih lahko sklepamo, da prihaja v politično življenje nov val, ki prinaša s seboj bolj stvarno in pogumno besedo ter odločnejše hotenje po spremembi današnjih razmer.

»Nismo za posplošeno čevkanje o samoupravljanju,« so rekli mladi v Krškem, saj se za njim največkrat skriva samovoljno odločanje v ozkih skupinah. Smo za stvarno razčlenjevanje perečih družbenogospodarskih težav, za prevlado samoupravne demokracije nad etatizmom in biro-

kratskim odločanjem, za odločnejše spreminjanje nezadovoljivih razmer. Radi bi živeli dostojno in pokončno življenje!

Novi val, ki ga prinašajo mladi, bomo čutili tudi v šolskem življenju na vseh ravneh od osnovne šole do univerze. Načela socialistične pedagogike nam veleajo, da spodbujamo zdravo kritičnost, samostojnost in ustvarjalnost mladih in damo predstvarjen enakovrednemu dialogu — pred pridigarstvom, ki vsiljuje nekritično mišljenje s tujo glavo.

Za tak dialog s mladimi si moramo vzeti čas, saj so vprašanja, ki jih sročajo, zanje in z celotno družbo pomembnejša kot marsikaj v naših prenatrpanih učnih načrtih. V takih pogovorih ne sme manjkati medsebojne strpnosti in razumevanja, ki edina lahko vodita do višje sinteze zrelih izkušenj in mladostnega poleta.

Mladi, ki doraščajo v času krize, doživljajo njena protislovja in stiske. Iz teh protislovij in njihovih prvih izkušenj poganjajo njihova razmišljanja in hotenja, ki včasih na svoj način zrcalijo tudi razočaranja starejših rodov. Zato je prav, da jim vračamo iskrenost za iskrenost!

JOŽE VALENTINČIČ

Med drugim preberite

- **NAPREDEK ALI VRAČANJE K STAREMU?** str. 2
- **SKLEPANJE O STANDARDIH IN NORMATIVIH PRELOŽENO,** str. 2
- **KORAK NAPREJ V REFORMI,** str. 3
- **OSNOVNA ŠOLA SE PRENAVLAJA,** str. 3
- **RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKA V ŠOLI,** str. 5
- **TEŽAVE Z DOPOLNILNIM IN DODATNIM POUKOM,** str. 6
- **KAJ IMA PREDNOST: SVETOVANJE ALI USMERJANJE?** str. 7
- **LITERATURA — SAMOZAVEDANJE IN SAMOZAVEST MLADIH,** str. 8

Zaznamovani s Trubarjem

Ob 400-letnici Trubarjevega rojstva je Cankar spregovoril na tržaškem Ljudskem odru. Tistega majskega dne leta 1908 je med drugim dejal: »Seveda je bilo treba veliko truda, navdušenosti in naravnost nečloveške nesebičnosti, da je to mlado drevo slovenske kulture obrodilo sad.« Kadar se spomin vrača k začetkom slovenske književnosti, domače kulture, je Trubarjevo ime neizbrisno. Tega se zavedamo tudi zdaj, ob 400-letnici smrti tega znamenitega Raščičana.

Ob tem se ponuja vprašanje: Kaj nam pomeni Primož Trubar danes? Le zgodovinski spomin na Philopatridusa Illirica? Šolsko izročilo? Uradno proslavljanje, eno od mnogih? Nam tudi danes govori Trubarjev zgled in veličina njegovega dela? Je oživilen spomin nanj splošna potreba? So dejanja iz Trubarjevih časov poglavitna rodovitna veje vse do današnjih dni? Taka in podobna vprašanja zahtevajo širše premišljevanje, razčlenitev današnjega slovenskega kulturnega utripa in še kaj, toda zamisliti se je mogoče vsaj ob nekaterih vprašanjih. Vsakdo zase lahko premisli o Trubarju kot o Slovencu dejanj, predvsem kot o očetu slovenske knjige. Kot verniku in mislec. O njegovem pisateljskem delu v dvaindvajsetih slovenskih knjigah, in še zlasti o tistem deležu, pri katerem Trubar s pripovedno nadarjenostjo ustvarjalno sodeluje. O Trubarju humanistu in človeku odprte narave, narodne pokončnosti in etične zavzetosti.

Kakorkoli že. Trubarja občutimo v koordinatah časa in prostora kot temelj naše kulture, kot utemeljitelja slovenske knjižne besede. Res da njegovih knjig ne beremo, kot beremo Prešerna, Cankarja, Kosovela, Zajca ali Jančarja. Zgodovinski spomin nas ne sme oddaljiti od zavesti, da je Trubar s številnimi knjigami postavil slovenski narod v krog kulturnih narodov in odprl živ studenec domače besede. To besedo smo podedovali in zanjo smo odgovorni. Vsi smo zaznamovani z njegovim delom. Z njegovo ljubeznijo do revnega, neukega ljudstva. In ko je v Rothenburgu nad Taubero snoval prvo slovensko knjigo — kot begunec, ki je komaj prišel do kruha — ni pomišljal, koliko bo moral odšteti za Katekizem in Abecednik... Svoje prihranke je uporabil za to, da je obdaroval svoje rojake; tako je v Tübingenu leta 1550 pričakal tiskano slovensko besedo in tedaj so slovenske knjige tvorili v domovino. Trubarja ni vodila le verska vnema, temveč tudi privrženost svojemu narodu, želja, da bi neuko ljudstvo dvignil iz zaostalosti, da bi si s šolami pridobilo potrebno izobrazbo. Kdo ne bi občudoval moža, ki je iz teme in praznine z voljo in dejanjem razlil luč, široko zastavil cilje in jih uresničeval po svojih najboljših močeh, obenem pa bil v oporo in spodbudo drugim. Po njegovi smrti so mu v Derendingenu tuji možje postavili spominsko sliko z napisom: V znak hvaležnosti, v znamenje priznanja za njegovo človeško zavest, za strpnost, ki je napajala še druge, za razumevanje in vplivne besede, ki so bile kos fanatizmu in zlohotnosti. Njegovo zadnje počivališče v Derendingenu ni pozabljeno — ne pri nas ne na tujem. V sodobnem času je tod zrasel Trubarjev dom, kulturno žarišče, ki opozarja številne zdomce in turiste, da se tudi tujina zaveda Trubarjeve izjemne ustvarjalne in človeške podedbe, njegovega dela za svoj narod, ko so mu za vselej onemogočili vrnitev v domovino. Kot človek je bil priljubljen in spoštovan tudi v Nemčiji.

Iz kakšnih razmer in iz kakšnih navzkrižij časa je zrasel Trubarjev ponosni lik? Mar ni to čas, ko se še ni utišal strah pred turškimi vpadi in so se nevzdržne razmere zaradi kmečkih uporov hudo zaostrile? Čas, ko se je kriza vere zrcalila v razklanosti in ko je kriza morale puščala sledi tako med gospodo kot med meščani in se tudi ubogi kmečki raji ni izognila. Ob vsem tem in drugem je Trubar zmogel ohraniti pošten obraz in zvrnato hrbtnico. Kot pravi Cankar: v njem je moralo biti veliko navdušenosti in neizmerna nesebičnost. Tudi Trubarju ni bilo prizaneseno s kleveto, s sovražnostjo in navsezadnje je moral z begom reševati svoje življenje in ostati na tujem. Marsikoga bi zajelo malodušje ali celo obup, klena Trubarjeva narava pa ni prenela pomilovanja, njegov vitalizem je sproščal dejanje v skupno dobro svojega naroda.

Ko danes oživljamo zgodovinsko zavest o Trubarju, se pač zavedamo docela drugačne narave današnjega časa, domačih razmer in položaja naše kulture. To pa nas ne sme zaslepi in nam zamgliti treznejše poglede na krize, ki jih dandanes doživlja svet; na krize takega drugačnega narave, v širši ali ožji domovini, ki niso neznane, na skrbi, ki so v Trubarjevi deželi postale vidne tudi tistim, ki bi si raje zatisnili oči, kot pa s strpnostjo kritičnosti dojeti bistvo.

Kljub krizi Trubarjevega časa nam njegova dejanja govorijo o vztrajni in dejavni usmerjenosti, in v krizi današnjih razsežnosti sta nam Trubarjeva osebnost in delo lahko v spodbudo, da s smiselnim dejanjem preraščamo malodušje in s kulturnim vztrajanjem, našim stetim atributom, potrdimo svoj rod in vrednote v skupni zavezanosti. Trubarjev jubilej nam je torej lahko zlahka spomin in hkrati slovesnost, ki nas zavezuje, da znova premislimo o sebi, času in o prihodnjih možnostih. Da v času elektronike, računalnikov in kibernetike spoznamo primarnost vsega, kar je človeško, in še posebno tisto, kar daje smisel stvarim, ki se prenašajo iz roda v rod, v naš rod, in ustvarjalni zagon v kulturi našega, posebnega in splošnega. V času potrošništva, kriz in iskanja, v času plitkosti, otopelosti in civiliziranega barbarstva sovredne premisleka Trubarjeve besede: »Ne dvomimo, da dobro poznaš in neredko občuduješ nesrečno kulturno zaostalost naše ožje domovine: saj je prava sramota, kako se vsepovsod šopiri zaničevanje do lepih umetnosti in zanemarjanja duhovne izobrazbe. Toda ko bi le vsi, ki to bedno rovarstvo v resnici občutijo, hoteli združiti z nami svoje želje in gorečnost, svoje misli in delo ter z nami vred napeti vse sile, da mu napravijo konec!«

IGOR GEDRIH

dogodki
novosti

Sklepanje o standardih in normativih preloženo

S seje Skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije

Zadnja skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije tega mandata (31. marca) se je kljub sedemnajstim točkam dnevnega reda osredotočila predvsem na troje zadev: na predlog za spremembo Zakona o osnovnem šolstvu, na standarde in normative v osnovnem, srednjem in visokem šolstvu in na zviševanje osebnih dohodkov učiteljev. Brez kakšnega večjega odmeva je bilo, denimo poročilo o štiriletnem delu izobraževalne skupnosti, poročilo delavske kontrole o veljavnosti nekaterih delegatskih mandatov, ki so ga pripravili na pobudo ljubljanskega in republiškega pravobranilca samoupravljanja, poročilo o izobraževanju in zaposlovanju mladih itd.

V zvezi z osnovnošolskim zakonskim predlogom, ki naj bi po skrajšanem postopku uveljavil v izjemnih okoliščinah do 35 otrok v razredu in soglasje enot zavoda za šolstvo ob imenovanjih ravnateljev ter odpravil neocenjevanje tujega jezika, se je razprava razvnela predvsem o prvem in drugem. Delegati, vsaj tisti, ki so se oglasili, niso soglašali s povečevanjem števila otrok v oddelku. Povečini iz nezaupanja, češ da Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo kot predlagatelj zakona skuša potihoma zvečati normativ, ki bi docela onemogočil kakovostno delo. Tudi predloga, da bi organizacijske enote zavoda za šolstvo izrekale soglasje k ravnateljem, delegati niso ravno podprli. Menili so, da v enotah zavoda preslabo poznajo dogajanje na terenu in da zato ne morejo biti razsodnik pri takšnih imenovanjih, kvečjemu naj bi dajali mnenja. Predlog, da bi črtali del 67. člena osnovnošolskega zakona, pa je bil — brez besed — deležen vse podpore. Vsi predlogi so zdaj v javni razpravi, izrečene pripombe oziroma pomisleke pa bodo do skupščinske odločitve strnili v amandmaje.

Tudi predlog novih standardov in normativov za vse ravni izobraževanja, ki naj bi spremenili predvsem vrednotenje materialnih stroškov, spet ni dobil potrebne podpore. Predlagatelj se je očitno zavedal pomanjkljivosti pripravljenega dokumenta, saj je novosti pospremil s priporočilom, naj o njih ne bi sklepali zdaj, marveč pred počitnicami, torej že v na novo sestavljeni skupščini. Sodeč po razpravi je več nezadovoljivih rešitev pri financiranju osnovnega in srednjega šolstva, boljše pa je pri visokem šolstvu, kjer so kot izhodišča za normiranje upoštevali letne načrte visokošolskih organizacij. Podrobnosti v tem povzetku s skupščine ne kaže omenjati (saj gre predlog nazaj v »bazo«), omenimo le to, da so delegati pritrdili načelu, da z normativi ni mogoče ustvarjati (večati) dohodka, torej, so lahko le podlaga za pravičnejšo delitev dohodka. Glede na množico konkretnih pripomb pa so se dogovorili, da bodo precej razširili komisijo, ki naj bi te pripombe skušala strniti v predloge. K temu so dodali še to, da zmorejo biti vsi predlogi podkrepili s finančnimi izračuni.

Razprava se je še najbolj razvnela okrog učiteljskih plač, in sicer ob dokumentu Ukrepi za usklajevanje ravni osebnih dohodkov delavcev v vzgoji in izobraževanju v letu 1986. S tem izobraževalna skupnost uvaja sprotno povečevanje akontacij, ki naj ne bi več zaostajale za rastjo dohodka v gospodarskih dejavnostih. Konec leta naj bi po tem načelu izenačili dohodke učiteljev z dohodki ustreznih izobraženih delavcev v gospodarstvu.

Metodološko so se odločili za ovrednotenje tako imenovane enote enostavnega dela, torej dela snailke, in to najprej za obdobje marec-junij, nato pa bi osnovo ponovno prevrednotili glede na stopnjo inflacije. Kako aktualno utegne biti takšno preračunavanje, kaže že to, da so delegati imeli v rokah dokument, v katerem je bilo delo snailke ovrednoteno na 30 tisoč dinarjev, na sami seji pa so jim sporočili, da so že povečali to izhodiščno osnovo na 35 tisoč dinarjev.

Po teh izračunih naj bi šole dobile za osnovnošolskega učitelja 87 tisoč dinarjev na mesec, za srednješolskega 110 tisoč dinarjev in za visokošolskega 130 tisoč dinarjev, seveda zgolj v okviru normativov izobraževalne skupnosti, kar pomeni, da bodo ponekod plače še za kakšne tisočake višje. Sprejeli so tudi za 50 odstotkov (glede na lansko osnovo) višje postavke pri kritju materialnih stroškov (za ekonomsko, pedagoško, družboslovno in kulturološko usmeritev 60 odstotkov), ki naj bi jih izplačali tudi za dva meseca vnaprej.

Glede na omejen dotok denarja (sprejeli so pobudo za spremembo republiške resolucije, ki je postavila preizek inflacijski okvir in s tem omejila »šolsko porabo«) bo izobraževalna skupnost morala najeti tri milijone dinarjev posojila, kolikor znašajo povečanja plač in materialnih stroškov.

Do tu je bilo vse v redu, zapletlo pa se je pri poročilu za lansko leto, kateremu, ko je predvideval dokument, naj bi se odpovedali (in si s tem ustvarili možnost za sprotno povečevanje dohodka). Več delegatov je to odločno odklonilo, in sicer z utemeljitvijo, da se ne morejo vrniti v šole brez tega poročila, ki so jim ga svojčas obljubljali in z njim brzdali nerazpoloženje ob koncu minulega leta, ko je bilo neskladje glede na plače v gospodarstvu največje. Dogovorili so se za salomonsko rešitev, namreč da bodo o potrebnosti poročila sklepali pozneje, ko bo kaj več znanega o dotoku denarja.

Vso zadevo so postavili ultimativno (če smo prav razumeli, saj je bilo izrečenih precej nejasnih formulacij): če bo dosežen cilj, torej usklajevanje dohodka, poročila ne bo potreben, če pa bodo učiteljske plače še naprej zaostajale, bodo morali na izobraževalni skupnosti poravnati račune tudi za nazaj.

BRANIMIR NEŠOVIČ

PROGRAMSKA PRENOVA V SREDNJEM ŠOLSTVU

Napredek ali vračanje k staremu?

Končno smo začeli popravljati in spopolnjevati programsko podobo srednjega usmerjenega izobraževanja. S prihodnjim šolskim letom bomo uvedli prenovljene programe v naravoslovno-matematični in družboslovni usmeritvi. Predvideni popravki v predmetnikih in učnih načrtih so dobili načelno podporo strokovnih svetov obeh usmeritev. Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje in Sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL. S prenovo programov odpravljamo napake, na katere so vse od njihovega uvajanja opozarjali učitelji pa tudi učenci.

Za spremembo novosti ne bodo ovira dosedanja učbeniki, ki bodo tudi v prihodnjem obdobju lahko rabili učencem ob učiteljevi usmeritvi. Snovne spremembe v programih pa tudi ne bodo tako korenite, da bi bili dosedanja učbeniki neuporabni.

S prenavljanjem programov drugih usmeritev bo šlo počasneje. Medtem ko sta štiriletni naravoslovno-matematični in družboslovni program samostojna in pripravljata predvsem za nadaljnje visokošolsko izobraževanje, imamo v večini drugih usmeritev štiri- in triletne programe, v nekaterih tudi dveletne in skrajšane programe, ki skupaj oblikujejo razvejeno programsko zasnovno srednjega izobraževanja za potrebe posameznih panog in dejavnosti. Pri prenovi teh programov bo treba najti prave rešitve po načelu, da mora izobraževanje hkrati pripravljati za delo in za nadaljnje izobraževanje. V gradbeništvu, kmetijstvu, kovinsko-predelovalni industriji, trgovini in še marsikje bomo namreč tudi v prihodnjih desetletjih potrebovali največ delavcev s srednjo strokovno izobrazbo. Programska prenova

tu ne bo mogla mimo kritik in zahtev združenega dela, ki terjajo, vsaj v nekaterih usmeritvah, drugačno razmerje med teorijo in prakso, saj se nekatere panoge pritožujejo, da so diplomanti srednjega izobraževanja vse premalo usposobljeni za začetek dela. Hkrati bo v vseh teh panogah treba omogočiti sposobnejšim učencem uspešno nadaljnje izobraževanje na višjih in visokih šolah.

Zdajšnje odkrito razpravljanje o usmerjenem izobraževanju, o uspehih, neuspehih in zablodah reforme, vodi do nemalo novih spoznanj.

Poskus, da bi s skupno vzgojno-izobražbeno osnovo kot samostojnim programom ali samostojno stopnjo srednjega izobraževanja, kot so jo uresničili v nekaterih republikah, pripeljali k nam skozi stranska vrata desetletja, se ni obnesel. Za take spremembe bi bilo treba več časa in denarja, pa tudi več postopnosti. Podaljševanje splošnega izobraževanja na škodo poklicnega izobraževanja in usposabljanja je bilo na današnji stopnji tehnološkega razvoja pri nas tvegano. V vseh republikah in pokrajinah se zato vračamo k ustaljeni sestavi srednješolskih programov, v kateri se splošno-izobraževalni in strokovni predmeti prepletajo od prvega do zadnjega letnika.

Načelo reforme, naj vsako izobraževanje po osnovni šoli pripravljajo hkrati za delo in za nadaljnje izobraževanje, so si nekateri zelo dogmatsko razlagali in niso dojeli, da ga je treba razumeti življenjsko. Zamisel o nenehnosti izobraževanja in vzgoje poudarja, da moramo pri vsakem izobraževanju po osnovni šoli upoštevati oba vidika — na pripravo za delo in na to, da je vsaka stopnja v procesu stalnega izobraževanja tudi priprava za izobraževanje, ki bo sledilo. Za dela, ki jih v Jugoslaviji določamo ne merimo z osemstopensko lestvico strokovne zahtevnosti, pa je potrebna krajša ali daljša priprava za po-

ključ in delo. Poklicno izobraževanje prodajalca traja tri leta, priprava učitelja pa šest do sedem let. Od tod je razumljivo, da raje nekateri programi srednjega izobraževanja pripravijo predvsem za delo, nekateri pa nadaljnje visokošolsko izobraževanje. Zlepa nima noben gram čarobnih možnosti, da lahko hkrati idealno ustvari obema zahtevama.

Se s spremembami v programih naravoslovno-matematičnega in družboslovno usmeritve čamo k nekdanji gimnaziji. Teško bi tako trdili, saj so programi v marsičem, kot prav vsebinsko drugačni in splošno njeni. Dobivamo kvečjemu novi vrsti srednje šole, na njihovi predvsem pripravi za visokošolski študij, ki jima moramo dodati še tretjo — srednjo poklicno šolo. Za delo in obenem nadaljnje izobraževanje pa bomo hkrati pripravljali tudi druge riletne programe, saj se je tudi nekdanjih srednjih tehničnih veliko diplomantov odločalo vpis v višje in visoke šole. Končno moramo dati možnost tudi sposobnejšim, ki so končali triletno poklicno program, lahko nadaljujejo izobraževanje na zahtevnejši stopnji, sicer demokratičnost našega izobraževalnega sistema zelo omejuje.

Reforma ni enkraten postopek, temveč proces. Tega se z damo danes bolj kot ob njej upoštevanju. Če imamo razmeroma dobro osnovno šolo, jo imamo predvsem po zaslugi postopnega načrtnega in vztrajnega razvijanja in izpopolnjevanja. Prav to bo treba preudarno in preudarno razvijati srednje izobraževanje in skrbeti za njegovo podpiranje. Sistemskim spremembam bodo morale slediti tranje spremembe v obliki metodah učnega procesa in niosih med njegovimi nosilci. Tako spreminjanje pa zahteva čas in ugodne družbene razmere, seveda pa tudi boljšo gospodarsko podlago, kot jo ima šolstvo danes.

JOŽE VALENTINČIČ

Grafika Avgusta Černigoja, znanega umetnika, ki je veliko razstavljal doma in po svetu.

Srečanje manjšinskih sindikatov v Bocnu

Sindikati Slovenske šole v Trstu se že več let uspešno povezuje s sorodnimi manjšinskimi sindikati, ki delujejo na italijanskem ozemlju. Pogoste stike ima s šolskimi sindikatom francoske manjšine iz doline Aoste SAVT-ecole in nemške manjšine iz Južne Tirolske SSG ASGB. Zadnje tako srečanje je bilo v začetku tega leta v Bocnu; srečali so se predstavniki SSS, SAVT-ecole in SSG. Šolski sindikat SSG je imel svoj VI. kongres in tega so se udeležili tudi predstavniki SSS.

V Sindikatu SSG so vključeni predvsem pedagoški delavci, največ je profesorjev nižje in višje šole, le malo pa je učiteljev in vzgojiteljev, saj so ti povezani v zvezne sindikate, zlasti SINASCCEL.

Na kongresu so obravnavali vprašanja nemške šole na Južnem Tirolskem in sicer poučevanje nemščine v šolah vseh vrst in stopenj. Posebno pozornost so namenili vprašanju suplentov; teh je čedalje več tudi zato, ker so izpitne komisije na natečajih pretrgane stroge.

Pomembno je bilo tudi srečanje predstavnikov vseh treh sindikatov pred kongresom. Skupaj

so obravnavali veliko zadev manjšinske šole: nove programe za osnovno šolo, reforme višje in osnovne šole, prevode novih učnih načrtov in prilagoditev letnih manjšinskim šolam. Šola za slovensko manjšino je urejena precej drugače kot šole v dolini Aoste in na Južnem Tirolskem. Šole v dolini Aoste so namreč dvojezične; to pa pomeni, da se v njih poučujejo oba jezika, italijanščina in francoščina; vsi drugi predmeti se poučujejo v italijanščini, in to na škodo francoščine, ki je zastopljena.

Na Južnem Tirolskem imajo nemške šole; v teh se obvezno poučuje italijanščina — tako kot v deželi Furlaniji-Juljski krajini, kjer delujejo slovenske šole. Ubadajo se z enakimi težavami in se zato skupaj bojujejo za čimvečjo samostojnost manjšinske šole. Temu srečanju bodo sledila še druga, saj je ob takšnem skupnem nastopu več možnosti za zmago.

Ob naslednjem srečanju bomo skupaj sestavili predloge za prilagoditev novih programov manjšinskim šolam in za reformo osnovne šole.

MARKO PAULIN

Višja izobrazba za učitelje osnovne šole in vzgojitelje otroškega vrtca

Informativno srečanje s predstavniki Pedagoške akademije v Ljubljani in oddelka v Kopru

Višješolsko izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev so uvedli že v mnogih evropskih deželah in zdaj naj bi se tovrstno izobraževanje uveljavilo tudi v Italiji. Že leta 1984 so na prosvetnem ministrstvu v Rimu pripravili osnutek novega zakona o obvezni univerzitetni izobrazbi za učitelje, toda doslej ta zakon še ni bil sprejet. Predvidevajo pa, da bo uveljavljen že v bližnji prihodnosti, uresničeval pa naj bi se obenem z reformo osnovne šole.

V reformirani osnovni šoli so predvideni dodatni učitelji za razrede druge didaktične stopnje (3., 4. in 5. razred) in ti bi morali imeti specializacijo za pouk tujega jezika, glasbene vzgoje pa tudi za druge predmete.

Sindikati slovenske šole v Trstu želijo pomagati vzgojiteljicam in učiteljem, zlasti mlajšim, in poskrbeti, da bi imeli brezplačno višješolsko izobraževanje v materinščini. Zato so se predstavniki Sindikata povezali s predstavniki pedagoške akademije v Ljubljani in dislociranega oddelka te akademije v Kopru. Informativno srečanje s predstavniki pedagoške akademije je bilo 19. marca v Gregorčičevi dvorani v Trstu.

Srečanja se je udeležilo izredno veliko mlajših učiteljev in vzgojiteljic. Predstavniki Sindikata slovenske šole Stanislav

Skrinjar je predstavil uglede goste iz Ljubljane in Kopra. Nato je dekan ljubljanske pedagoške akademije Branko Boršal možnost za višješolsko visokošolsko izobraževanje tujih učiteljev in vzgojiteljev v Ljubljani in Kopru. Omenil je, da se je tak, za zamejske potrebe prilagojeni pouk, že začel v Trstu.

Tržaški učitelji lahko izbirajo med rednim študijem (to velja za vse nezaposlene) in študijem na delu. Univerza Edvarda Karmela v Ljubljani — Pedagoška akademija — je za prihodnje študijsko leto razpisala za zamejske Slovence kar 60 mest za študij učiteljev razrednega pouka na delu. Študij bo trajal 3 leta, potekal pa bo deloma v Kopru, deloma v Trstu. V koprski oddelku pedagoške akademije že pripravljajo prilagojene programe za učitelje s Tržaškega Absolventom učiteljskega študija. Ljuben vpis brez dodatnih sprejemnih preskusov, vzgojiteljice so v Italiji končale le triletno vzgojiteljsko šolo, pa bodo morale opraviti še nekatere diferencialne izpite. Pedagoški svetovalec za slovenske šole prof. Slavko Fatur je zagotovil, da bo za organiziranje posebnega tečaja, na katerem se bodo lahko ustrezno pripravili na izpite.

MARKO PAULIN

Korak naprej v reformi

snovna šola se prenavlja

MILAN ADAMIČ

dogodki
novostiOB PODELITVI ŽAGARJEVE NAGRADE
JOŽETU VALENTINČIČUV vrhu življenjske
piramide

Dobiti Žagarjevo nagrado je že samo po sebi nekaj velikega. Biti eden od sedmih nagrajencev med deset tisočih vzgojno-izobraževalnih delavcev — vsak od njih pa je na nek način zaslužen že samo zaradi tega, ker je učitelj in ker vztraja na tem družbeno danes premalo upoštevanem delovnem področju — ni majhna stvar. Zato v tem prispevku ne bom ponavljal tega, kar pove že »blesk« same Žagarjeve nagrade. O Jožetu Valentiniču se da pisati tudi »kar tako«, denimo, ker obhaja letos svojo šestdesetletnico, ali zato, ker je letos dosegel naziv magistra pedagoških ved, ali tudi zato, ker tako uspešno gradi svojo »življenjsko piramido«, čeprav je njeno temeljno ploskev zelo široko zastavil in rabi spričo tega toliko več sposobnosti, moči in vztrajnosti, da bi jo zgradil do vrha — nemara pa jo bo ravno zaradi širine temeljev, na katerih jo je začel graditi, še bolj zanesljivo zgradil, kot bi jo sicer. Žagarjeva nagrada je le eden od zunanjih znakov zrelih sadov, ki jih je obrodilo kakovostno in obsežno delo.

Pa poglejmo, iz kakšnih sestavin in razsežnosti je Jožetova »piramida«. Naj mi bo oprosteno, če poskušam opis poenostaviti, vendar bi kot temeljni razsežnosti ali vodili pri »gradnji Jožetove piramide« označil: človečnost in andragoškost. Vse Jožetovo delo je — tako kot naj bi bilo pri vsakem učitelju — namenjeno človeku, njegovi rasti in razvoju. Na široki poljani humanitarno usmerjenih dejavnosti pa se je Jožetu na vsej njegovi življenjski poti ostreje kot druge možne smeri zarisala andragoška dejavnost. Ta se kot rdeča nit razteza skozi vse, kar je Jože Valentinič doslej delal, in seveda smiselno povezuje vse te dejavnosti v zaokroženo celoto. Te pobude so bile prav gotovo žive v Jožetu že kot mlademu učitelju na osnovni šoli, saj ga je zamikal študij pedagogike in psihologije; tega si je lahko »privoščil« le ob delu (pri tem je seveda okusil dobre in slabe strani položaja odraslega kot učenca in možnosti za izobraževanje odraslih), saj je med študijem delal kot vzgojitelj v domu za srednješolce.

Nato se vrstijo »vmesne postaje«: profesor učiteljske, šolski nadzornik — do tedaj, ko se ves »zapiše« andragogiki in postane strokovni svetovalec na zvezi delavskih univerz. Zdaj ni več dilem: Jože je predvsem andragog, čeprav skozi andragogiko doseže tudi učenca (v njem živi tudi učitelj in pedagog). Deluje kot pedagoški svetovalec in vodja enote za izobraževanje odraslih na Zavodu SR Slovenije za šolstvo (v tem času je izobraževanje odraslih na zavodu doseglo tolikšno kakovost, kakršne poslej ni več imelo). Piše pionirska dela andragoške strokovne literature pri nas (od leta 1963 je v desetletnih presledkih izdal priročnike za izobraževanje odraslih iz andragoške didaktike, osnov andragogike in sistema izobraževanja odraslih), se razvije v izvrstnega predavatelja (metode izobraževanja in različna področja andragoškega dela — splošno o delu z odraslimi, izobraževanje staršev, usposabljanje predavateljev na različnih področjih, kot so učitelji, kmetijski pospeševalci, voditelji družbenopolitičnega izobraževanja in izobraževanja za splošno ljudsko obrambo idr.), pripomore k razvijanju enotnega družbenega sistema vzgoje in izobraževanja in njune preobrazbe (na področju osnovnega šolstva in usmerjenega izobraževanja). Toda tuaj ukvarjanje s sistemskimi vprašanji še ne pomeni vrha piramide Jožeta Valentiniča. Bolj ko se dviga k vrhu, večji je delež strokovno-analitične in raziskovalne dejavnosti. Dosegel je magistrski in andragoški študijsko-raziskovalno dejavnost, na vrsti pa je zdaj še habilitacija za visokošolskega učitelja na področju andragogike. Zdaj mi najbrž prispodobe o piramidi ni treba več pojasnjevati. Navedeni podatki povedo vse.

Rad pa bi ta prispevek končal še z enim, po mojem mnenju najtehtnejšim dokazom Jožetove andragošnosti. (Bralce moram prositi, naj mi ne zamerijo vsiljevanja tega razmišljanja o »andragošnosti« našega nagrajenca, in tudi tega ne, da andragoškost — v svoji andragoški »pokvarjenosti« — pojmem kot vrednoto; s tem nikakor ne zapostavljam pedagoškega, le poučarjem, da zahteva zapostavljeno andragoško področje, torej področje izobraževanja odraslih, posebno trdega in vztrajnega bojevnika, ki ga ne morejo omajati niti trenutni neuspehi niti nerazumevanje, vsak najmanjši premik pa mu daje veliko zadoščenje in občutek velike zmage.) Jože je dokaz, da ni za razvoj in učenje nikoli prepozno; s svojim zgledom — ko vztrajno in ne nehno prodira k vrhu piramide s poseganjem po najzahtevnejših nalogah in dosežkih na svojem strokovnem področju v svojih »poznih zrelih letih«, pri šestdesetih, in vse to »ob delu« v pravem pomenu te besede, saj sicer opravlja zahtevno delo direktorja, glavnega urednika in časnikarja Prosvetnega delavca — dokazuje veljavnost temeljnega andragoškega načela, da se učimo in izobražujemo vse življenje in da to lahko delamo starejši enako ali še bolje kot mlajši.

Zaradi tega naj bo v čestitki Jožetu Valentiniču, ki mu jo prav gotovo lahko izrečemo v imenu vseh bralcev Prosvetnega delavca, še posebno krepak delež uspehov in članov andragoškega društva Slovenije. Se mnogo uspehov in še na mnoga leta!

ZORAN JELENC

40 LET USPEŠNEGA DELA LJUDSKE TEHNIKE

Raziskovalci se ne rodijo na fakulteta

Letošnjega 17. aprila bo Ljudska tehnika Jugoslavije (in z njo tudi Ljudska tehnika Slovenije) praznovala 40-letnico obstoja. Zato je prav, da na kratko pregledamo njeno rast, uspehe in prizadevanja za uvajanje pionirjev in mladine v spoznavanje in razvijanje tehnike, prizadevanja na področju širjenja tehnične kulture, razvijanja novih tehničnih panog in inventivne dejavnosti.

Leta 1946 je bila pri Fizikalni zvezi Jugoslavije ustanovljena komisija Tehnika in šport, zato, da bi se po strokovnih zvezah ukvarjala z množično tehnično kulturo.

Glede na vsebino dela strokovnih zvez je postajalo očitno, da ime organizacije ne izraža vsestranskega ljudskega gibanja za tehnično kulturo. Zveze niso mogle bolj poseči v prizadevanja za razvijanje tehnične kulture, kajti njihova dejavnost je zajemala le nekaj področij tehnike, saj so bile nekatere naloge Tehnike in športa podobne drugim športnim organizacijam v sklopu Fizikalne zveze Jugoslavije.

Drugi kongres Fizikalne zveze Jugoslavije je 17. aprila 1948 po sklepu CK ZKJ sprejel predlog, da se komisija za Tehniko in šport loči od Fizikalne zveze ter postane samostojna organizacija z imenom Ljudska tehnika. Tako je po dveh letih izkušnjah nastala organizacija, ki je dobila svojo osrednjo enoto — klub tehnike; tak klub je bilo mogoče ustanoviti v tovarni, ustanovi, šoli, zadrugi in na vasi.

Leta 1950 je bil v Ljubljani I. kongres Ljudske tehnike Slovenije: na njem so poudarili, da je Ljudska tehnika množična domoljubna organizacija, njeno vodilo pa je razvijanje zanimanja za sodobno tehniko pri naših lju-

deh ne glede na njihovo temeljno znanje in vzgojo.

Že takrat so sklenili, da bo Ljudska tehnika na šolah pomagala pionirjem in mladini pri dopolnjevanju tehničnega znanja, pridobljenega pri pouku, pri izbiri poklica in spodbujala kmečko mladino, da bo vzljubila tehniko; pospeševala naj bi mehanizacijo, elektrifikacijo in radiofikacijo in tako odstranjevala tehnično zaostalost na vasi.

Takšna usmeritev Ljudske tehnike je v naslednjih letih žela bogate sadove; kazali so se pri množičnem članjenju ljudi v klube in društva, pri vzgoji strokovnjakov, pri razvijanju inventivnega dela v elektro-strojnihi klubih v delovnih organizacijah, pri vodenju interesnih tehničnih dejavnosti v šolah, pri izdajanju informativne in poljudno-znanstvene literature za delo v klubih in društvih, pri izdelavi učil, opreme, pri ureditvi oskrbovanja krožkov, društev, posameznikov in šol s tehničnim gradivom, pri manifestacijah, tekmovanjih, izobraževanju inštruktorjev in pri dokazovanju, da mora tehnična vzgoja postati sestavina razvoja celostne osebnosti.

Nova področja tehnike, predvsem takšna, ki so pomembna za gospodarstvo, zajemajo strokovne komisije. Zato so se že zgodaj ustanovile tri takšne komisije: elektro-strojna, kmetijsko-tehnična in komisija za tehnično izobraževanje, ki se imenuje zdaj svet za tehnično vzgojo mladine.

Pomembna novost, izražena v usmeritvi k zahtevnejšim programom tehnične dejavnosti in v povezovanju le-te z naravoslovnimi področji, je bila v Sloveniji izražena leta 1963; tedaj je bil ustanovljen koordinacijski odbor gibanja Znanost mladini

in tako se je izoblikovalo tudi gibanje s tem imenom.

V Sloveniji se je leta 1972 Ljudska tehnika preimenovala v Zvezo organizacij za tehnično kulturo, v zveznem merilu pa se imenuje Ljudska tehnika Jugoslavije — Zveza organizacij za tehnično kulturo Jugoslavije.

Delovne usmeritve

Ljudska tehnika ali Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije je doživljala lepše in slabše čase, odvisno od tega, kako je družba zanjo skrbela. Poudariti moramo, da vse doslej financiranje dejavnosti ni sistemsko urejeno, tako kot je na primer pri Zvezi telesnokulturnih organizacij, čeprav vse bolj ugotavljamo, da je Zveza organizacij za tehnično kulturo pomemben člen pri oblikovanju ustvarjalne osebnosti, še posebej pri vzgoji mladih rodov v znanstveno-tehnični revoluciji, kajti racionalizatorji, inžinatorji, izumitelji in raziskovalci se ne rode šele na fakultetah, inštitutih in v raziskovalnih središčih. Pridobivanje lastnosti inovatorja je proces, ki se začne že v predšolski dobi, se nadaljuje v osnovni šoli, nato v usmerjenem izobraževanju in se utiri v klubih in drugih ZOTK.

Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije je v letih 1972—1986 pomembno pripomogla k razvoju tehnične kulture, inventivne, raziskovalne, energetsko-inventivne, obrambno-tehnične, agro-tehnične in delovno-tehnične dejavnosti, k širjenju računalniške pismenosti in uvajanju računalništva v vzgojno-izobraževalne organizacije, k usposabljanju mentorjev, popularizaciji tehnike, tehnologije, prenosu inventivnih dosežkov v prakso, k izdajanju

znanstveno-tehnične, po znanstvene in strokovno nične literature za vse človeške zveze organizacij za tehnično kulturo.

V vzgoji in izobraževanju menja Zveza posebno skrb za novosti v programe tehničnih interesnih dejavnosti mladih tehnikov, šolskega gibanja Znanost mladini sodeluje pri aktualnih družbenih akcijah (raziskovalni tabori, nične interesne dejavnosti mladinskih delovnih akcijah, javnosti splošne obrambe in družbene samostojne, varčevanje z energijo, padne surovine za ponovno delavo in uporabo itd.). Del ključuje z Zavodom SR Slovenije za šolstvo, Zvezo prijateljev mladine, Zvezo socialistične mladine, Izobraževalno in raziskovalno skupnostjo, strokovnimi zvezami, Gospodarsko, Socialistično zvezo, lovnega ljudstva in z delovnimi organizacijami. Stalno in ne nehno skrbi za rast družbenega bogastva; ta skrb se kaže v vsemnem pridobivanju znanstvenosti, delovnih navad, prepričan mladih, pri ustvarjanem delu v dejavnostih prostega časa, ki je bogat s tehničnimi tehnološko novejšimi panogami (informatika, računalništvo, botika, ekologija, energija itd.).

Široko razvejena dejavnost Ljudske tehnike je torej v desetih letih delovanja v res postala množična. Obračun upošteva, da lahko pričakujemo v prihodnjih letih dobre dosežke v delovanju mladih tehnikov, povezanih v organizacije, praznuje letos svoj jubilej znamenju uspehov.

AMAND PAPOTNIK

Vzgoja otrok — temelj družbe

Zveza prijateljev mladine Slovenije je imela 29. marca konferenco, na kateri so pregledali dozdajšnje delo in razgrnili načrte. Smotri te organizacije so jasni:

- varstvo materinstva, vzgoja, zdravstveno varstvo in skrb za prehrano predšolskih in šolskih otrok;
- razvijanje dejavnosti ZPM v občinah in krajevnih skupnostih ter povezovanje z dejavnostmi SZDL;
- razvijanje prostovoljnega (ali tudi neplačanega?) dela mentorjev, predvsem mladih staršev;
- posodabljanje pionirske organizacije;
- sodelovanje pri razvijanju celodnevne šole;
- sodelovanje z organizacijami in starši za delo z otroki v zamejstvu in tujini;
- nadaljevanje gradnje Pionirskega doma pod partizanskim Rogom.

Otrok v resnici vse bolj ostaja na ramah družbe, saj prepuščajo mladi starši otroke družbi ali pa ulici. Starši so zaposleni, otroci preživijo pet ali šest ur v šoli (v celodnevni je drugače), nadaljnjih osem ur pa na cesti ali na vasi. Morda je to povedano malce pretirano — toda: jasno je, da se stvari pri nas premaknejo šele potem, ko so dovolj zdramatizirane. In res je, da so vse gospodarske in politične odločitve — odločitve za otroke. Lani je zvezni izvršni svet sklenil, da je treba preučiti cene izdelkov za otroke — do zdaj se to še ni zgodilo. Družine z več otroki v resnici težko shajajo. Igrače se ne štejejo za vzgojno sredstvo, temveč kot porabno blago, in so tako tudi obdavčene.

Predsednica Zvezne organizacije za varstvo in vzgojo otrok Jugoslavije Zora Tomič je poudarila, da se je položaj orga-

nizacij Zveze prijateljev mladine po vsej državi denarno zelo zaostril, kajti tudi prostovoljno delo potrebuje primerno gnotno podlago. Celošolske zadruge (po poročilu je vzkliko v zadnjem letu 100 novih) potrebujejo denar za začetek svojega delovanja.

Še o sodelovanju med Zvezo socialistične mladine in ZPM: včasih so bili mladinci ponosni, če so lahko postali pionirski voditelji. Danes pa je denar temelj za človekovo vrednost, torej tudi za njegov ponos. Primerjava: pionirski voditelj (npr. v koloniji) prejme za 10 dni dela z otroki 6000 din, obrtnik pa za eno uro dela 1000 din. Temelj za spoštovanje v našem zmaterializiranim času pa je denar. Torej je vse jasno. Vendar je ZSMS (njena predstavica je bila na konferenci) iskreno pripravljena sodelovati, predvsem pri razvijanju ekološke zavesti pri pionirjih, nadaljnje sodelovanje je mogoče med mladinskimi in pionirskimi delovnimi brigadami.

Predstavica organizacije Rdečega križa je poudarila skrb za preventivno letovanje otrok in mladine (kar je za zdaj utopijsko), nujno bo odpreti čajnice in mlečne kuhinje v srednjih šolah (namesto kadilnic in točilnic), spodbuditi otroke in mladino, da bodo pomagali invalidom ter se zavzemati za to, da se bo uresničila davna želja: — mir otrokom sveta! Kajti letos je leto miru — in naš Rdeči križ si prizadeva, da bi vsaj en dan — 11. junij, ko je bila prva konferenca o miru v Beogradu — ustavili vse spopade.

Razprava je ostro osvetlila tudi razvijanje bratstva naših narodov — ali vsaj obstoj bratstva — in ukinjanje regresov za potovanja šolarjev. »Pristna bratska čustva se gojijo brez dnevnice,« je dejal Norbert Jedlovčnik, vendar je res, da že od otroštva posta-

jamo vse bolj zaprti v republiške meje. Skupna jedra so teorija, ki je v praksi brez moči. Celotno republiko se že »ločujemo«: otroci jehovce na primer ne želijo biti člani pionirske organizacije.

Vrste v ZPM so se pomladile. Dozdajšnja sekretarka Angelca Žiberna se je poslovila s tehtnim poročilom o dejavnosti v minulnem letu. Novi sekretar je postal Janko Rednak. V Svetu Zveze prijateljev Slovenije je postal novi predsednik Boris Zupančič, sekretarka Sveta Ivanka Mali, nova sekretarka Sveta za izdajateljstvo in informiranje je Vasiljka Šuklje. Tako pomladena organizacija verjame, da bo s svojim delom pomagala utrditi družbeni in gnotni položaj Zveze prijateljev mladine ter jo oživiti v vseh občinah (doslej ima svoje zaposlene v 17 občinah, delno zaposlene v 14 — torej v precej več kot polovici slovenskih občin ni poklicnih delavcev na tem področju), tesno sodelovala s Socialistično zvezo in starši ter dosegla jasne opredelitve političnih in družbenih forumov o vrednosti dela z mladino. To ni preveč. To je najnujnejše.

Konferenca se je končala z delovnimi načrti.

ZVEZA PEDAGOŠKIH DELAVCEV DRUŠTEV SRBIJE imela svoj drugi kongres oktobra t.l. v Vrnjački banji. Osrednja tema kongresa bo

POUK V NAŠI ŠOLI,
problemi in perspektive

Vsebinsko teme bo razčlenilo več referatov, koreferatov in drugih prispevkov, ki bodo obravnavali vlogo učitelja in učencev v učnem procesu, vsebino in organizacijo pouka, izobraževalno tehnologijo, ocenjevanje uspešnosti izobraževanja in vzgoje.

Kotizacije ni. Podrobne informacije daje: **Savez pedagoških društev SR Srbije**, 11000 Beograd, Terazije 26, telefon (011) 687-74

NEŽA MAURER

Računalništvo in informatika v šoli

Kako se razvijata računalniška vzgoja in izobraževanje

Potem ko je bilo leta 1985 pri nas pravo računalniško leto, se zdi, ko je za valom navdušenja, celo evforije, zavladovalo tistiše in pričakovanje. Kaj bo s tisoči računalnikov v naših domovih in šolah? Kaj se bomo v razvitem svetu, ki je računalniško mrzlico že prebolel? Kako bomo pot med željami in resničnostjo? V tem in še kakšnem prispevku bomo poskušali pregledati razvoj računalniške vzgoje in izobraževanja pri nas. Posebno pozornost smo namenili predmetu računalništvo v srednjih šolah in temu, kaj smo dosegli in kaj smo z njim dosegli. Računalništvo vpliva tudi na vsebino matematičnega izobraževanja. Seveda pa je računalnik v šoli predvsem izziv za čim boljše izrabo njegovih možnosti — ne samo pri matematiki, temveč na vseh učnih področjih. Z razmišljanjem o navedeni problematiki želimo opozoriti na knjigo **Z RAČUNALNIKOM V MATEMATIKO**, ki bo v kratkem na pri Državni založbi Slovenije. Skupina domačih avtorjev, računalniških strokovnjakov in praktikov, poskuša v tem delu na zgledu matematike predstaviti možnosti, ki jih računalnik ponuja za poučevanje.

V začetku prejšnjega desetletja smo se tudi pri nas zavedli potrebe po informacijsko-računalniškem izobraževanju v šoli. Redba posebnega predmeta računalništvo pri praktičnih znanjih v gimnazijah je bil najhitrejši in najučinkovitejši odgovor na tedanje zahtevanje v razvitejšem svetu, kjer je računalniška preobrazba vsakega različnega predmeta kalcuna kot dolgoročen proces. Obseg poučevanja računalništva v gimnazijah je naraščal hkrati s širjenjem izobraževanja učiteljev (povečini matematike) na vodstvu SR Slovenije za šolstvo. Na računalnikih so postajale vedno bolj bistvena sestavina pouka računalništva. Šole so izvajale večinoma na velikih računalnikih v bližnjih delovnih organizacijah, le malokje so imeli svoje. Večji del pouka računalništva je predstavljalo programiranje (v fortranu), saj je poleg spoznavanja zgradbe delovanja računalnikov takrat zlo kaj več počeli z računalniki in izobraževanju.

Kasneje je bilo računalništvo vedno redni učni predmet v večini štiri letnih srednjih tehničnih šol. S tem so se povečale potrebe po učiteljih in šolski računalniški opremi. Z usmerjenim izobraževanjem je računalništvo

doživelo še večji razmah, pa tudi v osnovno šolo je bil uveden fakultativni predmet informatika in računalništvo. To je seveda še bolj zaostrolo kadrovske in materialne razmere v šolah. Zdajšnja shema računalniškega izobraževanja še ni dobro zaživelja pa se že kaže potreba po njenem dopolnjevanju. Naš čas prav gotovo že učenec v osnovni šoli zbujajo zanimanje za računalniški svet v njihovem okolju in računalniška pismenost postaja nujna sestavina sodobne splošne izobrazbe že na tej stopnji izobraževanja. Fakultativni pouk informatike in računalništva, namenjen le majhnemu delu osnovnošolcev, tega vprašanja ne rešuje. Prav tako ga ne rešujejo različne možnosti oblike interesnih dejavnosti. Prvo vprašanje, ki se ponuja, je torej, kako omogočiti vsem učencem v osnovni šoli stik z računalnikom ter spoznavanje značilnosti in možnosti za uporabo računalnika. Drugo pa, ali niso informacijsko-računalniška znanja tako v osnovni kot v srednji šoli potrebna bolj zgodaj, najprej zato, da bi učenci bolje dojemali vlogo računalnika v različnih strokah (poslovna in procesna raba računalnikov), pa tudi zaradi pouka različnih predmetov z računalnikom.

EVALVACIJSKIH RAZISKAV

Računalništvo v srednjih šolah

Učni načrt

Pred petnajstimi leti smo v osnovne srednje šole začeli vpisovati računalništvo kot odziv na primerjavo našega razvoja v razvitem svetu. Sprva zloznanost, potem pri praktičnih izobraževanjih v gimnazijah. V šolskih letih 1971/72, 72/73, 73/74 in 74/75 je več kot sto srednješolskih učiteljev obiskovalo celostne tečaje, ki jih je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo. Računalništvo so začeli poučevati tudi mlajši učitelji matematike, ki so imeli programiranje v sokošolskem študijskem programu. Leta 1979 je bilo računalništvo uvrščeno kot učni predmet v večini štiri letnih tehničnih šol. S tem so se seveda začele težave z učitelji in seveda z uvajanjem računalniških vaj. Rednega visokošolskega študija učitelja računalništva še zdaj nimamo, čeprav bi spoznanje, da računalništvo ni spretnost, ampak temeljni vzgojno-izobraževalni predmet, moralo vplivati na izobraževanje učiteljev. Na tečajih je vsaj oprema šol z računalniki danes lažje rešljivi problem, za potrebe samega predmeta računalništvo pa sistemizacija in normativizacija opremljanja niti nista tako pomembni.

Problematiko srednješolskega pouka računalništva je v letih 1976 do 1980 reševala interdisciplinarno sestavljena skupina v okviru projekta Pouk računalništva v usmerjenem izobraževanju na računalniškem centru za programirano učenje — RCPU pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Na podlagi posledkov projekta je bil izdelan učni načrt za predmet računalništvo v programih srednjega izobraževanja.

Temeljna znanja računalništva za vse učence na začetku srednjega izobraževanja so bila

uvrščena v poglavje informatika in računalništvo pri predmetu osnove tehnike in proizvodnje. Zaradi tega je v učnem načrtu računalništva večji poudarek na reševanju problemov z računalnikom. Učni načrt je zasnovan v več različicah glede na različno število ur, ki jih posamezni programi namenijo predmetu. Temeljni različici za 70 in 53 ur (v večini štiri letnih smeri) se razlikujeta v globini in obsegu obravnavane snovi. Le nekaj je programov, ki v štiri letnih smereh nimajo računalništva. Med temi kaže omeniti programa Zdravstveno varstvo in Učitelj (razredni pouk in družboslovno-jezikovna smer).

Smotri in vsebina

Pri predmetu računalništvo pridobivajo učenci vpogled v vlogo informatike, kibernetike, organizacije in upravljanja pri človekovih dejavnostih ter spoznavajo pomen računalnika v današnjem času. Spoznavajo, kako računalnik deluje in kako ga je mogoče uporabljati, se seznanjajo z računalniškimi reševanjem problemov in razvijajo algoritmično mišljenje. Računalništvo je pomembno za pridobivanje delovnih navad, natančnosti in sistematičnosti.

Navedeni smotri se uresničujejo v naslednjih poglavjih učnega načrta: 1. Uvod, 2. Informacija in njena predstavitev, 3. Zgradba in delovanje računalnika, 4. Reševanje problema z računalnikom, 5. Pregled uporabe računalnikov.

Navodila in pogoji

V navodilih k učnemu načrtu je poudarjeno praktično delo na računalniku, ki naj se začne takoj, ko spoznajo učenci programski jezik (pascal ali drug višji programski jezik) tako, da razumejo preprost, toda celoten

Pouk z računalnikom se uveljavlja pri nas v šolski praksi precej kasneje kot v razvitem svetu. To pa ne pomeni nujno tolikšnega zaostanka, saj mnoga prizadevanja računalniško podprtega pouka (CAI — computer assisted instruction in CAL — computer assisted learning) niso izpolnila pričakovanj. Zlasti nižje strategije poučevanja z računalnikom podcenjujejo možnosti računalnika, učencev in učitelja, ki ga računalnik poskuša nadomestiti. Več obeta učenje z računalnikom, ki bolj spodbuja učenčovo ustvarjalnost: učenec rešuje probleme s podatki iz računalnika ob uporabi najrazličnejših že izdelanih programskih orodij, programira računalnik za reševanje problemov, ga uporablja kot inteligentno orodje pri simulacijah raznih procesov itd.

Predor dovolj zmogljivih mikroročunalnikov v domove in šole spreminja možnosti za njihovo uporabo. Mikroročunalniki se uveljavljajo kot učni pripomoček, ki vpliva tako na metode dela kot na vsebino. Seveda računalniki niso enako uporabni v vseh učnih položajih v šoli in prav gotovo niso zdravilo za vse bolezni izobraževanja. Kot vsako orodje so predvsem lahko dobro ali slabo izrabljeni. Učenci bodo še najbolj zaslužili računalniški čas, če bodo videli učitelja v šoli smotno uporabljati računalnik in če ga bodo lahko tudi sami tako uporabljali.

V svetu, ki ga vedno bolj obvladuje računalniška tehnologija, je izobraževalni sistem pred vprašanjem, kako dojeti nova področja znanja in razumevanja. V zadnjih desetletjih so nove tehnologije obljubljale veliko sprememb v učenju in poučevanju. Radio, film, televizija, video kasete, presojnice, diaprojektivi, responderji, fonolaboratorij itd., vse to je zbujalo veliko več upanja, kot pa rodilo sadov. Kaj naj torej pričakujemo od računalnikov v izobraževanju?

program v tem jeziku. Vaje na računalniku spodbujajo skupinsko delo ter disciplinirano razvijanje algoritmov in programov po načelih strukturiranega programiranja.

Med pogoji za uresničevanje učnega načrta je navedena potrebna izobrazba učiteljev računalništva, minimalni materialni pogoji pa seveda kažejo stanje na računalniškem področju pred petimi leti. Pri računalništvu se zelo hitro izrazi različna stopnja učne zmogljivosti učencev. Individualizacija in diferenciacija sta pomembni sestavini pouka. Ker je individualni in skupinski pouk lahko učinkovit le z manjšimi skupinami učencev, je pri vajah predvidena delitev učencev razreda v dve skupini.

Spremljanje predmeta v šol. l. 1984/85

S spremljanjem predmeta računalništvo na vzorcu programov naj bi predvsem ugotovili ustreznost vsebine in razporeditve snovi v učnem načrtu, aktualnost učnega načrta in učbenika ter pogoje poučevanja.

Spremljava je ugotovila potrebo po dopolnitvi učnega načrta s temama *Mikroročunalniki* in *Uporaba programskih orodij*. Vsebinsko poglavje Reševanje problema z računalnikom bi bilo treba diferencirati na temeljno in dopolnilno ter obravnavo prilagoditi potrebam usmeritev, zlasti kar zadeva razmerje med obravnavo jezika in programskih orodij. Predviden je programski jezik Pascal. Če tega ni na voljo, ustreza tudi kateri koli drug višji programski jezik, ki omogoča uresničevanje smotrov in vsebine učnega načrta.

Učbenik I. Bratko, V. Rajkovič — Računalništvo s programskim jezikom Pascal je preobremenjen za 53 ali 70 ur pouka. Di-

V kratkem času smo pričeli izredno hitremu tehnološkemu razvoju, ki sloni na sicer zapleteni, a dovolj poceni mikro-elektroniki. Medtem ko je računalnik v proizvodnji in bančništvu samoumeven in nepogrešljiv, je predor računalnikov v šole počasnejši. Spremljajo ga gmotne stiske šol in precej neusklajene akcije za njihovo opremljanje. Razvitejša dežela pa so že pred desetletjem spoznale, da je prav zgodnje spoznavanje računalnikov pomembno za računalniško pismenost rodu, ki bo živel in delal v naslednjem tisočletju.

Reševanje težav pri opremljanju šol z računalniki je vsekakor odvisno od širše tehnološke razvitosti družbe ter njene pripravljenosti in sposobnosti za organizirano podporo vzgoji in izobraževanju. V Sloveniji imamo normativ za šolske računalnike, ki so se mu na mariborskem območju približali z računalniki Commodore 64 po načelu »bolje drži ga, kakor lovi ga«, podvig z 2000 spektromi 16K (!?) pa nima pravega nadaljevanja. Zdaj poteka razpis za šolsko programsko opremo, nanj se je odzvalo precej posameznikov in tudi ustanov. Žal pa le počasi iščemo odgovore na nekatera, resda še precej neraziskana vprašanja.

Vendar računalniška in programska oprema šol nista edini težavi pri prizadevanjih za hitrejšo in učinkovitejšo uvajanje računalnikov v pouk. Resna ovira je zaostajanje ustreznega izobraževanja učiteljev, ne samo tečajnega, temveč tudi rednega.

Omenimo nazadnje, da pri Zavodu SR Slovenije za šolstvo že nekaj časa deluje širša skupina računalniških strokovnjakov, ki se ukvarja s problematiko računalniške in programske opreme za šole ter z vprašanji izobraževanja učiteljev.

ALEKSANDER COKAN

daktilno-metodično je zasnovan bolj kot priročnik (za vse usmeritve), ki omogoča učitelju, da izbira različne vrstne red obravnave poglavij in tudi spreminja obseg in globino obravnave. Za vzporedno obravnavo poglavja Reševanje problema z računalnikom od začetka pouka bi poleg učbenika in zbirke nalog potrebovali operativne metodične napotke za učitelje oziroma tako sestavljeno zaporedje zgledov.

Glede na normativ šolske aparature opreme in priporočilo Zavoda SR Slovenije za šolstvo bi bilo treba zagotoviti čim bolj enotno opremljanje srednjih šol tako z aparaturno kot s programsko opremo. Tudi ponudniki aparature opreme bi morali skrbeti za ustrezno programsko opremljenost šol (jeziki in programska orodja) in za uporabniško izobraževanje učiteljev.

Rešiti je treba vprašanje rednega izobraževanja učiteljev računalništva in še naprej skrbeti za dopolnilno izobraževanje učiteljev računalništva in drugih učiteljev za uporabo računalnika v posameznih strokah. Učitelj računalništva na srednji šoli je lahko mentor pri usposabljanju drugih učiteljev za uporabo računalnika pri pouku.

Predmet računalništvo ima pomembno mesto v programih srednjega izobraževanja. Uvrstiti bi ga bilo treba zlasti še v program Zdravstveno varstvo in Učitelj. Za uspešno uresničevanje smotrov predmeta, kot je zasnovan sedaj, bi morali povečati število ur na več kot 53 ur in to v zgodnejših letnikih.

Ugotovitve o spremljanju predmeta računalništvo so povezane po poročilu evalvacijske skupine.

ALEKSANDER COKAN

delo
šola

Računalniki pri pouku geografije

Komisija za geografsko vzgojo in izobraževanje pri Zvezi geografskih društev Slovenije je 12. 3. 1986 organizirala razpravljalni večer na temo Računalniki pri pouku geografije. Po kratkem uvodnem predavanju, sta mag. Adamič—Orožen in Tatjana Ogrinc praktično predstavila računalniške izobraževalne programe, ki jih lahko uporabljamo pri pouku geografije v

osnovnih in srednjih šolah ter pri geografskih krožkih. Programi so narejeni za računalnik ZX Spectrum 48 K in so že v prodaji.

Podrobnejši opis vsebine teh programov bo objavljen v naslednji številki Geografskega obzornika, saj se je pokazala potreba po večji obveščenosti o tovrstni problematiki.

BIBIJANA MIHEVC

PRI DZS JE IZŠEL VISOKOŠOLSKI UČBENIK

Politična ekonomija kapitalizma in socializma

S sodelovanjem Državne založbe Slovenije in Marksističnega centra Univerze Edvarda Kardelja je nastal učbenik, namenjen izobraževanju študentov na nedružboslovnih fakultetah. Izhaja namreč iz programskih temeljev marksističnega izobraževanja prav na teh fakultetah, obenem pa je vsebinsko in po obsegu zasnovan tako, da presega začetno fakultetno vsebino in je torej uporaben ne le kot študijski učbenik, marveč kot knjiga, namenjena širšemu krogu bralcev, ki bi hoteli vsaj v bistvenih prvinah spoznati politično ekonomijo. Knjiga je zasnovana na dveh poudarkih.

Prvi združuje tri temeljna področja vednosti o ekonomiji: temelje ekonomske analize ter politični ekonomiji kapitalizma in socializma, drugi temeljni poudarek v zasnovi tega dela pa je na sodobnih političnoekonomskih problemih; zato namenjajo pisci tokrat manj pozornosti arhaičnim postavkam Marxovega ekonomskega sistema in se več ukvarjajo s transformativnimi oblikami sodobnega kapitalizma, s protislovji sodobnega socializma, zlasti jugoslovanske družbenoekonomske prakse. Avtorji skušajo torej predvsem obravnavati sodobne družbenogospodarske procese, njihovo ekonomsko sestavo in logiko razvoja ter pri tem ohraniti kritičen in problemski način obravnave. Knjigo so napisali slovenski ekonomisti: Miroslav Glas, Bogomir Kovač, Vla-

dimir Lavrač, Viljem Merhar in Miran Mihelčič. Dvanajst poglavij, na katera je knjiga vsebinsko razdeljena, obsega: predmet in metodo politične ekonomije, materialistično razumevanje družbene reprodukcije, ekonomsko analizo reprodukcijskega procesa, blagovno produkcijo, kapitalistični produkcijski način, sodobni kapitalistični produkcijski način in zgodovinski razvoj, socializem kot svetovni proces, centralnoplanski gospodarski sistem v Jugoslaviji, temeljno zasnovo samoupravnega socialističnega sistema, proces graditve samoupravnega socialističnega sistema v Jugoslaviji, nekatera vprašanja samoupravnega socialističnega ekonomskega sistema ter poglavje o protislovjih in problemih družbenoekonomskega in gospodarskega sistema. Delo naj bi torej pomagalo obogatiti družboslovno kulturo, učbenik pa bo v pomoč zlasti srednješolskim učiteljem pri poučevanju predmetov, ki so povezani s področjem politične ekonomije: samoupravljanje s temelji marksizma, politična ekonomija, ekonomika Jugoslavije, filozofija, sociologija, zgodovina ipd.

Za lažje učenje je knjigi ob koncu vsakega poglavja dodan še slovarček osrednjih ekonomskih kategorij, ki so opredeljene v besedilu, ter vprašanja in literatura za poglobitev in razširjanje vedenja o tem področju.

V. K.

Tudi bolan šolar je — šolar

Kadar mora otrok v bolnišnico, se poslovi od domačih, poslovi pa se tudi od vrtec ali šole. Dnevi se povsem vrtno, in če odštejemo hranjenje, zdravljenje in spanje, tečejo v prazno.

Je to nujno? Na Pediatričnem oddelku kirurških strok pri Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani to že skoraj 15 let ne drži več. Na oddelku imajo vzgojiteljice in učiteljice; bolnički »hodijo« v vrtec in v šolo. Če ne morejo v učilnico — pride učiteljica k postelji. O tem smo že mnogo pisali v našem časniku.

Tokrat gre za knjižico **KAKO DJETETU OLAKŠATI BORAVAK V BOLNICI** (izšla je v Zagrebu pri založbi NAŠA DJECA). V njej je primarij dr. Pavle Kornhauser privlačno in strokovno temeljno opisal

delo in učenje, vzgajanje na otroškem oddelku v Ljubljani — za napotke staršem in kot zgled, ki ga je vredno posnemati. Posebno skrbno je obdelano tudi sodelovanje staršev z zdravstvenim osebjem, razčlenjena je pozitivna možnost da so tako rekoč noč in dan z otrokom (kadar le utegnejo). Tako se privadijo streči in negovati bolnika — otrok pa nima občutka, da je zapuščen.

(V knjižici so tudi fotografije z ljubljanske otroške klinike.) Objavljeni so tudi prispevki drugih strokovnjakov o temi sodelovanja staršev pri zdravljenju otrok, saj je knjižica nastala na podlagi razprav za okroglo mizo pod naslovom O humanizaciji hospitalizacije otrok.

N. M.

pobude
odmevi

Težave z dopolnilnim in dodatnim poukom

Predmetnik nas obvezuje, da v skladu z Zakonom o osnovni šoli izvajamo dopolnilni in dodatni pouk; o tem, kdaj ga uvedemo in komu je namenjen, ne gre zgubljati besed, saj je zapisano v smernicah. Bolj zanimivi so podatki, kako poteka ta dejavnost v praksi.

Na naši šoli imamo zaradi številnih vozačev (teh je skoraj polovica) in utrujenosti urnika, ki je vezan na vozni red šolskih avtobusov, pri organizaciji vseh dejavnosti zunaj pouka veliko težav. Tako nam zmanjkuje časa ne le za dopolnilni in dodatni pouk, marveč tudi za interesne dejavnosti.

Vse to vpliva na razpoloženje pedagoških delavcev, ki kljub prizadevanjem ne dosegajo pričakovanih uspehov. Da bi ugotovili, kakšne težave spremljajo posameznike pri dopolnilnem in dodatnem pouku, smo o tem obširne spregovorili na zadnji pedagoški konferenci. Uvodno besedo je pripravila pomočnica ravnateljice in razčlenila rezultate ankete, ki so jo izpolnili učitelji. Iz nje povzemam najpomembnejše ugotovitve.

Od začetka šolskega leta do 15. marca letos je bilo na nižji stopnji (8 oddelkov) 239 ur dopolnilnega pouka, od tega več kot polovica iz matematike, na podružničnih šolah (8 oddelkov) 249 ur (tudi tu močno prednjači matematika), na višji stopnji (19 oddelkov) pa 137 ur, kjer sledita matematiki še slovenščina in angleščina. Zakaj je na nižji stopnji in podružničnih šolah več ur, je razumljivo (manj ur rednega pouka, dovolj časa za dopolnilni pouk, učitelj pozna težave posameznika pri vseh predmetih, učinkovitost dopolnilnega pouka je večja...)

Od 1. do 4. razreda je na matični šoli obiskovalo tak pouk 18 % učencev na podružničnih šolah četrtna, na višji stopnji pa nad polovico šolarjev, vendar ta podatek ni realen za višjo stopnjo, saj je tu en učenec tolikokrat štet, pri kolikor predmetih je obiskoval ta pouk. Očitno pa je, da je v kombiniranih oddelkih podružničnih šol na višji stopnji dopolnilni pouk potrebnejši kot na nižji stopnji.

In kolikšna je učinkovitost dopolnilnega pouka? Na nižji stopnji je popravila nezadostne ocene več kot polovica učencev, na podružničnih šolah četrtna, na višji stopnji pa tudi polovica. Podatki so težko primerljivi med posameznimi stopnjami, ker velja za vključitev v ta pouk dvojje merilo: nezadostna ocena v konferenčnem obdobju in težave pri dojemljanju učne snovi (učence obiskuje dopolnilni pouk, a nima nezadostne ocene).

Čeprav so ves čas od začetka šolskega leta obiskovali dopolnilni pouk, le-ta nekaterim posameznikom ni omogočil, da bi popravil slabe ocene. Na nižji stopnji je takšnih učencev 7, na višji pa kar 21. Anketa tudi navaja, da je na šoli precej učencev, ki brez stalnega obiska dopolnilnega pouka ne bi mogli biti uspešni. Podatki so zaskrbljujoči, saj je teh posameznikov na nižji stopnji in podružničnih šolah 28, na višji pa 59. Seveda se tu zastavlja vprašanje obsega učne snovi, prenatrpanosti učnega načrta (premalo ur je namenjenih utrjevanju), opredelitve temeljnih učnih vsebin ter merila za ocenjevanje.

Navedeni podatki nam odpirajo več vprašanj, ki bi jih morali

rešiti, da bi dopolnilni pouk postal učinkovitejši in bi tako dosegel svoj namen. Če dodamo k temu še težave, ki spremljajo izvajanje tega pouka, postanemo lahko resnično zaskrbljeni, s skromnimi uspehi, ki jih dosegajo posamezniki, pa zadovoljni.

Učitelji ugotavljajo, da so možnosti za dopolnilni pouk na višji stopnji ob zdajšnji organizaciji slabe; zanj je rezervirana le ena šesta ura na teden, dopolnilni pouk pa naj bi potekal vsaj iz treh predmetov (slovenskega in angleškega jezika in matematike). Ker so pri več predmetih ponavadi isti učenci, to ni mogoče. Problem rešujejo tako, da se vsakih štirinajst dni izmenjavata dva predmeta, za tretjega pa iščejo drugo možnost (pred poukom ali tedaj, ko je potrebno). Šesta učna ura ni niti malo primerna za zbrano delo, še zlasti pri učencih z učnimi in drugimi težavami, ki imajo težave s pozornostjo; še slabše je s sedmo, čeprav je včasih to edina možnost. Nekateri učenci, zlasti vozači, sprejemajo tak pouk kot kazen, delajo brez pravega zanimanja, zato so temu primerni tudi uspehi. Posamezniki menijo, da bomo na šoli probleme dopolnilnega pouka rešili šele takrat, ko umik ne bo utesen med 7.30 in 12.40 (v to nas sili avtobusni vozni red). Vse rešitve v tem času bodo odvisne od tega, da učitelj mora imeti ta pouk zaradi delovne obveznosti, si nabrati vsak teden dovolj ur za delo z učenci in da učencu drugače ne sme dati nezadostne ocene. Pri zadeti pa bodo še vedno učenci, ki bi ob kakovostnem pouku laže napredovali in imeli manj težav pri učenju. Šola bi morala poiskati ustrezne možnosti za izvajanje dejavnosti, ki so po predmetniku obvezne, ne pa da je to prepuščeno iznajdljivosti učiteljev in je od njihovega zanimanja odvisno, kako potekajo. V takih razmerah je težko zahtevati od pedagoških delavcev, da izpolnjujejo normative in druge obveznosti. Škoda je moči in časa, ki ju posamezniki porabijo za dopolnilni pouk, uspehi pa so v danih razmerah zelo skromni.

Na sami pedagoški konferenci se je po obrazložitvi ankete razvila razprava, ki je opozorila še na nekatere težave, ki zmanjšujejo učinkovitost te oblike pomoči učencem; v mislih imam pretirano obremenjevanje učencev (kaj storiti s posamezniki, ki imajo nezadostne ocene pri več kot dveh predmetih), smiselnost organizacije tega pouka med letnimi počitnicami, ko morajo najbolj oddaljeni vozači pešati tudi do 15 kilometrov v eno smer (ali s kolesom), in kaj storiti z učenci, ki tega obveznega pouka med počitnicami ne obiskujejo, napredovali pa so z nezadostno oceno.

S problematiko v zvezi z dopolnilnim poukom, ki je zelo obsežna, bomo seznanili starše. Občinsko izobraževalno skupnost in pedagoško službo. Za konec pa še nekaj besed o dodatnem pouku, ki je na višji stopnji namenjen sposobnejšim učencem. Organizirali smo ga pri matematiki, slovenščini, angleščini in kemiji, vseh ur pa je bilo 107. Ugotovitev, da na račun dopolnilnega pouka zanemarjamo sposobnejše učence, je očitna. Kdaj bomo spoznali, da ne ravnamo prav, kdaj bomo omogočili nadpovprečnim posameznikom hitreje napredovanje?

BORIS ŽUŽEK

OB NOVM SPORAZUMU

Smo pozabili na vodje šolske prehrane?

Že dolgo ne delam več v šoli. Pred leti sem učila gospodinjstvo in vodila šolsko prehrano. Na prvem delovnem mestu v Šentvidu nad Ljubljano sem leta 1937 ustanovila in vodila šolsko kuhinjo, predvsem za vozače. Še vedno rada prebiram naše stanovsko glasilo in tako sem kar se da poučena o razvoju in o težavah, s katerimi se ubadajo učitelji na šolah. Z zanimanjem sem pregledovala najnovejši **Samoupravni sporazum o izhodiščih in osnovah za razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo**, ki je izšel v posebni prilogi zadnje številke.

Posebno sem vesela, da učiteljevo delo ni več razdeljeno na minute in sekunde, da je torej celostno, kajti že dolgo vem, da hočejo otroci predvsem nekoga, ki jim je prijatelj, ima zanje dovolj časa, se z njimi pogovarja tudi med odmorom, ki mu ni škoda časa zanje po pouku in je pripravljen s posameznikom rešiti še kakšno čisto osebno vprašanje.

Pri Društvu učiteljev gospodinjstva SRS sem pred leti sodelovala v skupini za opis del in nalog vodje šolske prehrane in se zavezala za izdelavo profila poklica učitelja gospodinjstva. In to je tudi razlog, da se oglašam.

Zaman sem iskala opis tipičnih del za vodenje šolske prehrane. Povedati moram, da me je prizadelo predvsem zato, ker je bilo v preteklih letih opravljeno veliko dela prav v šolski prehrani. Brez hvale lahko trdim, da smo učiteljice gospodinjstva pionirke v skrbi za zdravo prehrano v osnovnih šolah in s tem tudi za zdajšnje prehransko razgledanost najširših množic.

V mislih se bom povrnila v čas po vojni, ko smo bili srečni, da imajo otroci kosček kruha in skodelico mleka. Tedaj smo dobivali pomoč mendarodne organizacije UNICEF, tako imenovano pomoč CARE: mleko v prahu, rumeni sir in jajčni prah. V vseh šolah so otroci prejemali skromno malico. Ko se je začela dežela izkopavati iz najhujše revščine in je postajala vse manj nerazvita, je usihala tudi mednarodna pomoč in za šolsko prehrano so morali v šestdesetih letih postopoma začeti skrbeti gospodarstvo in starši.

Pretok kmečkega prebivalstva v nanovo nastajajoča industrijska središča je spremenil prehranske navade ljudi: otroci in seveda tudi njihovi starši so prihajali na delo teš. Žal je še zmeraj tako, zato so po nekajurnem delu utrujeni, otroci pa nemirni, manj zbrani, zaspani in slabše sodelujejo. Pri starejših se pojavljajo nesreče pri delu, živčnost, prepripi ipd. Opustili so najbolj zdravo navado — močan zajtrk.

Zdravstvena služba in učiteljice gospodinjstva smo se čedalje bolj zavedali, da je treba otrokom priskrbeti prehrano tedaj, ko sta starša na delu: zajtrk, malico in kosilo. Spoznali smo, da se moramo truditi za gmočno podlago, se pravi za kuhinje in se spoprijeti še z zaostalostjo velike večine ljudi, ki so menili, da za sedenje v šoli pač ni treba hrane.

Vzniknila je potreba po učitelju, ki bo o prehrani, higieni in gospodinjstvu v gospodinjstvih vedel več kot razredni in predmetni učitelj. Leta 1954 smo dobili višjo gospodinjstvo šolo. Vanjo so se vpisale najboljše ak-

tivistke in učiteljice. Začeli smo sistematično gospodinjstvo vzgojiti in v tej je bila na prvem mestu vzgoja za zdravo življenje in s tem v zvezi prehranska vzgoja.

Šolska prehrana se je iz leta v leto širila: gradili smo kuhinje, zvečer prirejali številne tečaje za vse, ki so tako znanje želeli in hoteli. V tistem času so imeli pomembno vlogo zavodi za napredek gospodinjstva, Rdeči križ, Antifašistična fronta žensk, kmetijske zadruge, aktivni kmečkih žensk, mladi zadržniki ipd.

Širilo se je znanje o zdravi prehrani, o zdravem življenju v družinah, v skupnih gospodinjstvih. Življenjska raven se je nenehno zviševala, zdravstvene službe so ugotavljale, da je manj nesreč, manj obolenj med otroki, naši otroci so postajali lepše razviti, sposobnejši in tudi srečnejši.

Lahko rečem, da je imel veliko vlogo pouk gospodinjstva. V tistem času so ga imeli po dve šolski uri učenci od 4. do 8. razreda polovica razreda pa pri praktičnih vajah. Vsak naslednji rod staršev je bil bolj razgledan. V veseljem se spominjam ur praktičnega pouka, ko srečujem nekdanje učence — zdaj so že stari starši — pa se mi še zmeraj zahvaljujejo, češ da sem jih veliko naučila za življenje.

Reforma osnovne šole je skrčila pouk gospodinjstva. Veliko učiteljic je ostalo brez službe ali pa so se zaposlile drugje. Leta 1967 je bila ukinjena višja gospodinjstva šola. Predlagali so, da spremenimo ime predmeta in področja npr. v »vzgojo potrošnika«. Bila sem v skupini, ki je temu nasprotovala. Trudili smo se posodobiti vsebino predmeta gospodinjstva in področja.

Po sedemdesetih letih sta se zvrstili še dve reformi: prva je domala uničila naša dotedanja prizadevanja. Slednja je prinesla zboljšanje. Širili so se oddelki podaljšanega bivanja. Na pobudo strokovnega društva je bilo leta 1972 spet odprto mesto pedagoškega svetovaleca v Zavodu SRS za šolstvo. Na pedagoški akademiji v Ljubljani je bil 1974 ustanovljen študij gospodinjstva v povezavi s kemijo ali z biologijo po izbiri. Uvedba celodnevne osnovne šole je dala prehrani in gospodinjstvu večji poudarek. Smotri osnovne šole so spet začeli poudarjati potrebo po vzgoji, in šola naj bi postala drugi dom. Vse to je zahtevalo tudi urejeno prehrano otrok v šoli.

Otroci naj bi dobivali po dva ali tri obroke zdrave hrane. Tako so postale šole tudi veliko bolj odgovorne za zdrav razvoj otrok. Taka šolska prehrana zadosti trem četrtinam vseh dnevnih potreb po hrani. Učiteljice gospodinjstva usmerja tudi starše in tako domačo prehrano ter pomaga odpravljati slabe prehranske navade.

Zaradi tega je bil z osnovnošolsko zakonodajo postavljen v šole tudi delavec-vodja šolske prehrane. Tudi v zakonu je jasna zahteva, da mora imeti ta delavec najmanj višješolsko izobrazbo ustrezne smeri. Vsak, ki kaj pozna življenje v šoli, pa ve, da je za dobro organiziranim delom otrok zmeraj tudi dober učitelj.

V praksi je to učitelj gospodinjstva. V Sloveniji je takih aktivnih 350. Veliko šol ima vodjo šolske prehrane, skoraj na vseh šolah nekdo strokovno odgovarja, da je prehrana usklajena z zahtevami otrokovega razvoja. V zadnjem obdobju imamo v šolah

celo dietne jedilnike za tiste otroke, ki ne smejo jesti vseh jedi. Kolikor vem, že več kot tretjina slovenskih občin tudi ustrezno vrednoti delo tega delavca na šolah — pač glede na to, koliko prehranskih enot je urešničil na dan.

Z dosežki ne bi smeli biti zadovoljni. Le 5 do 7 odstotkov naših otrok zajtrkuje. Več kot polovica jih ne kosi. Morali bi se vprašati, kako bomo dosegli, da bi bil otrok zdravo prehranjen tedaj, ko delata oba starša. Kako bomo uredili prehrano učencev usmerjenega izobraževanja, veliko od teh se jih vozi in so po ves dan brez toplega obroka. Zamislimo se: prav sindikati so dosegli, da imajo delavci v združenem delu ustrezen topel obrok med delom. Kaj pa razvijajoča se mladina? Si upa nositi naš rod krivdo za neopopravljivo škodo, ki jo bo povzročilo pomanjkljivo zdravje mladine?

V osnovnih šolah delujejo komisije za prehrano, v njih ima levji delež res učitelj gospodinjstva. Sodelujejo še starši, strokovnjaki, zdravstveni delavci, učenci in drugi. Že več let urešnjujemo tolikokrat poudarjeno potrebo po sodelovanju otrok v šolskem življenju, pri prehrani. Zato je potreben strokovnjak in učitelj.

Imamo veliko šol, v katerih učenci izračunavajo njihovo hranilno in energetsko vrednost, skrbijo za kulturno razdeljevanje in uživanje hrane (koliko bi morali še storiti, da bi bil to družinski način), skrbijo za namizno in kuhinjsko perilo itd. Domžalska šola je celo za to dejavnost razvila samoupravni način vodenja. Samo preučiti ga je še treba in ga uvrstiti v eksperimentalno in hospitacijsko dejavnost...

Pojasnilo

»Delavci vsake organizacije združenega dela kot del samoupravnega urejanja delitve dohodka in osebnih dohodkov s samoupravnim splošnim aktom ovrednotijo dela in naloge, ki se opravljajo v njihovi organizaciji. S samoupravnim sporazumom v panogi oz. dejavnosti določajo le skupna izhodišča za ugotavljanje zahtevnosti teh del« (21. do 27. člen).

Določanje »tipičnih del« in relativnih razmerij teh del do najbolj enostavnega dela v posameznih sporazumih bo omogočilo primerjane vrednotenja del podobne zahtevnosti v različnih dejavnostih in opredelilo kalkulativno podlago za oblikovanje cen storitev v svobodni menjavi dela. Ponazorilo bo tudi uporabo teh izhodišč in metode vrednotenja za nekaj najpogostejših del raznih stopenj zahtevnosti, ki se pojavljajo v organizacijah udeležencev.

Zahtevnost vseh tistih del, ki niso izrecno navedena kot »tipična«, bodo udeleženci vrednotili v svoji organizaciji v skladu s četrtem odstavkom 26. člena sporazuma in ob upoštevanju vseh posebnih značilnosti dela v vsaki organizaciji.

V razpravi o osnutku sporazuma je bilo tudi predlagano, naj bi se kot »tipična dela« opredelila v sporazumu še številna druga dela (še več kot 20 raznih vrst del, na primer: dela in naloge pomočnikov ravnateljev, vodstvo podružničnih šol in drugih enot, vodstvo šolske prehrane, delo v šolski knjižnici in podobno). V največ primerih se ta dela

Ne samo komisije za prehrano v šolah, potrebne so občinske komisije. Kolikor vem, imamo v 17 občinah pri samoupravnih interesnih skupnostih vzgojo in izobraževanje. V občini Ljubljana Šiška pa je sodelovanje aktivna učiteljev gospodinjstva z občinskim sindikalnim svetom pripomoglo, da je predsedstvo občinskega sindikalnega sveta predlagalo občinski skupščini v vseh zbiorih razprave o temi Prehrana prebivalstva. Zato je skupščina občine ustanovila komisijo za prehrano vseh občanov, od najmlajših do najstarejših.

Zanimivo pa je, da vodja šolske prehrane v zadnjem Samoupravnem sporazumu niti več imenovan. Ne moremo razumeti delegatov v organ slovenskih sindikatov, kako so mogli spregledati, kaj pomeni zdrava prehrana za naše otroke, kako si predstavljajo šolo, v kateri nihče ne bo strokovno odgovoren za zdravo prehrano in prehransko vzgojo ter za nujno sodelovanje, za praznovanja v šoli za lepe urice pripravljanja učenci, kjer se vodje šolske prehrane tako zavzeto razdajajo.

Menim, da je Sporazum v nasprotju z družbenimi prizadevanji po tem, da bi uvedli več znanja v temeljne dejavnosti. Me takšne dejavnosti spada tudi zdravo prehranjevanje, od katerega je zelo odvisno zdravje otrok, ki jih pripravljamo za to, da bodo nekoč nadaljevali našo delo in si tudi prizadevali za naš predek. Kot nekdanja učiteljica gospodinjstva in še zmeraj družbenopolitična delavka, pričakujem, da mi bodo javno odgovorili, ki so tak sporazum oblikovali, in tudi tisti, ki so ga podpisali.

GELI MARINC-ŠETINA

po splošnih sestavinah zahtevnosti (usposobljenost, odgovornost, napor in podobno) približujejo posameznim navedenim »tipičnim delom«, po konkretnih pogojih in zahtevah (glede na velikost in organiziranost šole, notranjo organizacijo in delitev dela in podobno), pa se pri posameznih udeležencih praviloma zelo razlikujejo. Taka dela bi bilo težko ustrezno ovrednotiti na podlagi enotnega opisa del kot pri »tipičnih delih«, zato je primernejše, da jih delavci ovrednotijo v samoupravnem aktu in pri tem upoštevajo značilnosti dela v svoji organizaciji obenem pa primerno upoštevajo vrednotenje drugih podobnih »tipičnih del«.

Vrednotenje zahtevnosti po določeno in strokovno zelo odgovorno dela, ki ga opravljajo tisti pedagoški in drugi delavci, ob zelo različnih pogojih in možnostih organizirajo šolsko prehrano, nedvomno zasluži, da se nanj ustrezno opozori. Zato tudi odzivanje nekaterih delavcev tega področja razumemo zlasti kot utemeljeno opozorilo, da pri oblikovanju konkretnih rešitev šolah ne kaže gledati na to, da javnost, poenostavljeno, zlasti ne na njene vzgojne sestavine

To pojasnilo pa naj bi povedalo da se je ob pripravi tega sporazuma skušalo predvsem omogočiti prožno in razmeram kar najbolj ustrezno ovrednotenje vrste del in nalog, ne ka kakor koli zmanjšati ali zanemariti njihov pomen.

Sekretar RO:
ALEŠ GOLJA

PRIHODNOST PEDAGOŠKE SLUŽBE

Kaj ima prednost: svetovanje ali usmerjanje?

V času, ko se oblikujejo in ureničujejo reformni procesi v vzgoji in izobraževanju ima pedagoška služba hkrati s raziskovalnim delom, pomembne naloge pri posodabljanju vzgojno-izobraževalnega procesa kot osrednjega smotra vseh reformnih zamisli.

Na podlagi tega spoznanja želim prispevati k razpravi, ki poteka ob pripravi novega zakona o pedagoški službi.

Veliko razpravljalcev nameinja posebno pozornost organizacijskim rešitvam pri iskanju učinkovitejših poti pedagoškega nadzora in svetovanja. Menim, da se je treba teh vprašanj pedagoške službe lotiti z vsebinske strani in pri tem razčistiti bistvena konceptualna, vsebinska in razvojna vprašanja pedagoškega nadzora in svetovanja. Šele na podlagi jasnih in strokovno podkrepjenih stališč se lahko oblikujejo organizacijske rešitve, in ne narobe.

Do zdaj sta se izoblikovali dve zasnovi pedagoške službe, in sicer centralistična in decentralizirana. Boj med obema zasnovama poteka že od časov Marije Terezije, ki je z Ratio Educationis postavila organizacijo šolstva. Posledica teh spopadov je večkratna reorganizacija pedagoške službe, ki se je z organizacijskimi spremembami poskušala prilagajati družbenemu razvoju, spremembam vzgojno-izobraževalnega sistema in socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

Pri iskanju razvojnih možnosti

pedagoške službe je najpomembnejše to, da so se vzgojno-izobraževalne organizacije v procesih samoupravne preobrazbe osamosvojile, obenem pa so se področja njihovega vplivanja in odločanja bistveno razširila. Čedalje očitnejše postaja, da pedagoški nadzor, zasnovan tako kot zdaj, ne more ustrezno pomagati in pospeševati dejavnosti vzgojno-izobraževalnih organizacij. Za to je več razlogov, eden tudi v tem, da je Zakon o pedagoški službi, ki ureja dejavnost te službe, zastarel in ne upošteva dovolj podružbljanja in posodabljanja vzgoje in izobraževanja, spremenjene vsebine in metod vzgojno-izobraževalnega dela pa tudi ne potreb po izboljšanju življenjskih in delovnih razmer pedagoških svetovalcev. Socialistični samoupravni družbeni razvoj zahteva, da znova preučimo cilje, vsebino in metode dela pedagoške službe in izoblikujemo tak sistem nadzora, ki bo ustrezal stopnji družbenega in strokovnega razvoja in bo v njem mogoče uresničevati zahtevne in odgovorne naloge v vzgoji in izobraževanju. Kljub naglici, s katero se ponavadi pripravljajo novi zakoni, bom poskušala razmisliti o nekaterih temeljnih vprašanjih pedagoške službe.

V zdajšnjih rešitvah in v predlogih o prihodnji zasnovi pedagoške službe se je pri nas povsem uveljavila pojmovna dvojica NADZOR-SVETOVANJE. Zdi se mi, da smo premalo razmislili o ustreznosti osrednjih izrazov pedagoške službe. Pre-

malo smo razčlenili rešitve, ki so se uveljavile drugod. Ni mogoče prezreti nekaterih tujih rešitev, takšnih, ko se v praksi uveljavlja pojmovni tandem NADZOR-USMERJANJE. Ta terminološka rešitev je skladna s sodobno zasnovo pedagoške službe, ker izraža večjo aktivnost in dvosmernost delovanja subjektov v pedagoškem procesu. Zamisel o dejavnem položaju obeh subjektov (nadzornika in nadzorovanega) pa tudi težnja po uveljavljanju dvosmernosti akcije pri nadzoru je bolj usklajena s sodobno zasnovo pedagoške službe kot uporaba pojma »svetovanje«; pri razumevanju le-tega se ne hote vsiljuje podoba učitelja, ki pasivno posluša nadzornika, ta pa deli nasvete. Usmerjanje lahko razumemo kot dvosmerno delovanje in enakopravno partnerstvo med pedagoško službo in učiteljem pri razvijanju vzgoje in izobraževanja, hkrati pa tudi ta izraz ustrezno izkazuje usmerjevalno razvojno funkcijo pedagoške službe. To seveda pomeni, da pedagoška služba, pojmovana v vlogi razvoja vzgoje in izobraževanja, poudarja predvsem usmerjanje, ustvarjalni razvoj, sodelovanje in skupno ugotavljanje učinkovitosti pedagoške dejavnosti. Zaradi takšne usmeritve bi se morala razlikovati od klasične zamisli pedagoške službe, ki temelji na pravno regulativni dejavnosti in sankcioniranju pomanjkljivosti in napak.

Družbeni razvoj in uveljavljanje sodobne pedagoške teorije vplivata na vsebine in metode

dela pedagoške službe. Sodobna šola potrebuje nadzor, ki s sodelovanjem učiteljev in učencev razvija in neguje inovacijske sposobnosti. Nesporno je, da so se vzgojno-izobraževalne organizacije z razvojem sistema socialističnega samoupravljanja osamosvojile in da imajo danes takšno samostojnost, kot še nikoli v dolgi zgodovini šolstva. To samostojnost je treba izrabiti v prid pozitivnih teženj, za razvoj in doseganje najboljših dosežkov vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki delujejo v različnih razmerah in okoljih.

Ena najpomembnejših nalog pedagoške službe je prav v tem, da pri svojem delu upošteva različnost razmer, v kakršnih živi in dela vzgojno-izobraževalna organizacija.

Enako pomembna naloga pedagoške službe je v tem, da usposablja ravnatelje in pedagoške delavce za vrednotenje lastne dejavnosti. Menim, da je bistvena razlika v tem, če delavci v vzgojno-izobraževalni organizaciji sami, znotraj kolektiva, ugotavljajo svoje uspehe, pomanjkljivosti in napake, ali če to ugotavljajo dejavniki od zunaj. Zato učiteljski zbori in ravnatelj morajo sami ovrednotiti, tj. razčleniti svoje delo, ker je to podlaga za pedagoški nadzor.

V prihodnje bo treba bolj kot doslej ugotavljati učinke vzgojno-izobraževalnega dela. V preteklih letih in tudi že zdaj smo se pogosto zadovoljili z ugotavljanjem uspešnosti zgolj na podlagi

podatkov o številu učencev, ki so izdelali razred. Takšna obravnava uspešnosti, značilna za ekstenzivno pojmovanje razvoja, zanemara bistveni dejavnik uspešnosti, in sicer kakovost vzgoje in izobraževanja, hkrati pa na podlagi količinskih podatkov zbuja napačen vtis o uspešnosti vzgojno-izobraževalnega dela.

Znano je, da pedagoški svetovalci ne morejo pogosto obiskovati šol zaradi objektivnih razlogov, zato mora pedagoško delo na šolah, ki se posodablja, čedalje bolj temeljiti na samoocenjevanju, samonadzoru in samostojnosti pedagoških delavcev. Pedagoška služba z usposabljanjem učiteljev in ravnateljev za ocenjevanje in razčlenjevanje lastne dejavnosti krepi strokovno samostojnost in odgovornost pedagoških delavcev, hkrati pa se uresničuje ustvarjalni pedagoški nadzor.

V zvezi s temi nalagami bi bilo spet treba preučiti metode dela pedagoške službe in možnosti za

poglobljeno delo, s katerim bi v krajšem času dosegali večje delovne učinke. Danes poteka delo pedagoške službe pretežno klasično (opazovanje učiteljevega dela, tj. pasivno in enosmerno) zato, da bi se izkušnje in dosežki prakse posplošili in širše uporabili.

Sodobno zasnovana pedagoška služba, ki pospešuje procese preobrazbe vzgoje in izobraževanja v diferenciranih razmerah, mora nenehno preučevati metode svojega delovanja in usposabljaati pedagoške delavce za to, da se sami ocenjujejo in preverjajo in za večjo samostojnost. Uspešno sodelovanje pedagoške službe in vzgojno-izobraževalne organizacije daje novo kakovost nadzoru, spodbuja stalno izobraževanje in uveljavlja razvojne možnosti vzgoje in izobraževanja v družbenem okolju. Če bomo to dosegli, se bodo vzgojno-izobraževalne organizacije razvijale hitreje in bolje kot doslej.

RENATA MEJAK

Ali so nam srednje pedagoške šole potrebne?

Kdaj bomo za pedagoški poklic lahko izbirali najboljše?

Ko razpravljamo o spremembah v srednjem usmerjenem izobraževanju, nekateri spet postavljajo vprašanje, ali so srednje pedagoške šole potrebne in upravičene?

Verjetno smo premalo poudarjali njihovo vlogo pri oblikovanju prihodnjih učiteljev in njihovo vrednost kot poprejšnjo smer visokošolskega pedagoškega študija.

Zato je prav in potrebno, da vsaj bežno pogledamo utemeljitve, ki govorijo o obstoj srednjih pedagoških šol.

Učitelji v raznih deželah sveta se šolajo različno. Vendar se v vseh razpravljanjih o šolanju prihodnjih učiteljev poudarja, kako pomemben je srednješolski študij za oblikovanje osebnosti prihodnjega učitelja.

Učiteljski poklic že po naravi zahteva temeljite in dalj časa trajajoče priprave. Kdor hoče vzgajati in izobraževati druge, mora biti predvsem sam vzgojen in izobražen. Zato niso dovolj le ustrezni učni načrti in njihovo kakovostno uresničevanje, temveč so pomembni tudi odnosi in ozračje, v katerem se šolajo prihodnji učitelji. Čas srednješolskega študija je čas, ko si mladi ljudje oblikujejo svoje poglede na življenje in svet in so še dojemljivi za vzgojne vplive.

Pedagoške srednje šole so tudi primerne za tiste učence, ki so pokazali nadarjenost na likovnem ali telesnovzgojnem področju. S srednjepedagoškimi šolami lažje urejamo vpis učencev s podoželtja.

Sam po sebi danes učiteljski poklic ni toliko vabljiv, da bi se zanj odločali najspodobnejši.

Pedagoške srednje šole so zlasti pomembne za usmerjanje v učiteljski poklic. Veliko absolutov osnovnih šol pripelje na pedagoške šole iskrena želja, da bi postali učitelji. Seveda je potrebno veliko truda in prizadevanj, da ti mladi ljudje svojo željo in hotenje tudi ohranijo. Vse prekmalu namreč spoznajo, da učiteljski poklic ni tako ugleden in vabljiv, kot se jim je zdelo v otroških letih, in tudi ne tako dobro plačan, kot so mnogi drugi, manj odgovorni poklici. Tega spoznanja mladim ljudem ne smemo zameriti, saj kaže, da znajo bistro presojati. Prav zato bi se morali še bolj potruditi, da bi njihovo željo, ki jih je ob po-

klicnem odločanju pripeljala na pedagoško šolo, utrjevali, in poskrbeli, da bo njihovo idilično predstavo o učiteljskem poklicu nadomestilo stvarno spoznanje o vrednosti in lepoti tega poklica. Potem bodo premišljeno in z veseljem hoteli postati učitelji ter samozavestno nadaljevali študij na pedagoški akademiji. Če kateri teh mladih ljudi med šolanjem spozna, da zahtevnemu učiteljskemu poklicu ne bo kos, pa tudi ne bo škodo, če je obiskoval to šolo namesto katere druge. Nespametno bi bilo namreč siliti mladega človeka, naj nadaljuje šolanje na pedagoški akademiji. Tudi pomanjkanje učiteljev ne sme in ne more biti razlog, da bi mladim ljudem s pedagoške šole zapirali vrata v druge šole in druge poklice. Seveda pa mora srednja pedagoška šola svojim učencem dati ustrezno in kakovostno splošno izobrazbo in jih z vsebino in organizacijo svojega dela ter v primernem pedagoškem ozračju usmerjati v učiteljski poklic.

Na srednji pedagoški šoli so še posebno pomembne obšolske dejavnosti, saj pripomorejo k razvijanju nadarjenosti in k ustreznim odločitvam za poznejše predmetne skupine na visoki šoli. Za uspešno delo moramo srednjim pedagoškim šolam omogočiti najboljše gnotne razmere: sodobne učilnice in kabinete, bogato knjižnico.

Predvsem pa je pomembno, da imajo srednje pedagoške šole sposobne, napredne in ustvarjalne učitelje, ki bodo s svojim delom in s svojimi odnosi do učencev zbujaali spoštovanje in zaupanje. Njihovo strokovno znanje, njihov sodoben način podajanja in preverjanja znanja bodo učencem tudi zgled za njihovo poznejše poklicno delo. Pomemben je tudi pozitiven in spoštljiv odnos učiteljev do prihodnjih učiteljev do učiteljskega poklica.

Ob vsem navedenem ne pozabimo, da srednje pedagoške šole tudi ob najboljših delovnih razmerah ne bodo mogle izpolniti vseh nalog in pričakovanj, če družba ne bo zvečala ugleda, vrednosti in cene učiteljskega poklica. Šele potem bomo za učiteljski poklic lahko izbirali najboljše.

DRAGA HUMEK

Brez branja se dobi tudi diploma

Prikimavanje, odobravanje ob izkušnjah iz prakse, zgražanje in razmišljanje ob prispevku tovariša Branimira Nešovića (Brez branja se dobi tudi diploma — Delo 1. marca 1986 — sobotna priloga).

Moje razmišljanje se ne opira na noben strokoven dokument, pa tudi ne na širše poznavanje razmer. Izhodišče je moj razred (s 23 učenci in njihove težave), s katerimi se ubadam vsak dan) in morda še vsi učenci na naši šoli, saj sem bila z vsemi po eno leto in s tem jih prav pri slovensčini kot učenem jeziku in kot posebnem šolskem predmetu še posebej spremljala tudi v letih, ko sem njihovo znanje jezika poslušala samo na konferencah.

Tole je razmišljanje slovenske učiteljice, ki ji ni vseeno ob vprašanju (čeprav pravi tovariš Nešović, da je nesmiselno): »Ali je mogoče priti do diplome brez znanja branja?«

Mislim, da postane to vprašanje smiselno takoj, ko prodremo vanj malo globlje. Odgovor najde vsak, ki se količjak ukvarja s tem področjem.

V virih preberem podatke, da je v SR Sloveniji okoli 10 odstotkov (3 do 10 odstotkov) otrok, ki imajo težave pri branju in pisanju.

Ne morem sicer strokovno ali še kako drugače podkrepiti, drzmem pa si trditi, da je otrok s takšnimi težavami več in vsako leto več.

V razredu (4.) mi povzročajo tovrstne težave resen problem. Zavedam se, da ga sama ne bom mogla rešiti, rada pa bi ga vsaj ublažila. Vem, da tega ne bom zmogla brez sodelovanja staršev. Odločila sem se, da se bomo na redniškem sestanku pogovarjali o učnih težavah našega šolarja in še posebno o težavah pri branju in pisanju.

Sestanek (pogovor) je trajal uro in pol, kljub temu pa nismo utegnili posebej spregovoriti o težavah, ki nastajajo pri branju in pisanju.

Starši so izrazili željo, da bi se ponovno dobili, se pogovarjali samo o tej temi in poskušali najti poti iz težav. Pripravljani so pomagati po svojih močeh in sposobnostih. Pomembna je izobrazbena sestava staršev.

Domišljava bi bila, če bi pričakovala ali celo trdila, da bodo s takim poskusom stvari urejene. Daleč od tega.

Močno si želim strokovno pomoč. Iskala jo bom, a bojim se, da je v občini ne bom našla. »Branje in pisanje sodita med najpomembnejše prvine osnovnošolskega pouka. Od dosežkov v teh dveh veččinah je odvisen otrokov učni uspeh in napredek.

Hujše težave pri učenju branja pa ne kvarijo otroku le šolskega uspeha, ampak ogrožajo tudi njegovo osebnostni razvoj. Tako ugotavlja tovarišica profesorica Julija Matajce.

Tako smo razmišljali tudi učitelji na naši šoli, ko smo na sestanku aktivna učitelja-slavista in razrednih učiteljev namenili posebno skrb tem vprašanjem. Menimo, da bi posebne naloge pripomogle k zbolšanju na tem področju. Nevarno je, da pri uresničevanju nalog naletiš na težave, ob katerih obstaneš, odnehaš in prepušti stvari tokovom.

Tudi na občinskih aktivih smo se večkrat zaskrbljeno ustavljali ob težavah, s katerimi se spopadajo naši učenci pri branju in pisanju. Ena izmed želja je bila tudi ta, da bi logoped obiskoval šole zunaj Brežic. Menda pa to ni uresničljivo.

»V kadrovskih šolah je treba slovensčini nameniti več pozornosti in zaostriti kriterije...« berem v prispevku tovariša Nešovića. Tudi temu moram pritr-diti.

Iz prakse (žalostno, toda resnično):

Praktikanti 3. letnika srednje šole pedagoške usmeritve so napisali poročilo o delu pri dopisnem krožku. Pripravili so oddajo po zvočniku Solidarnost z narodi...

Poročila nisem podpisala, ker mislim, da mora biti učenec v 3. letniku kadrovske šole (pedagoška smer) že toliko pismen (oprostite!), da bo napisal poročilo, ki bo vsebinsko sprejemljivo, brez slovničnih, pravopisnih, jezikovnih in drugih napak. Pisava mora biti vsaj toliko berljiva, da ne bi mentor prakse moral biti obenem grafolog.

Praktikant ni napisal poročila še enkrat. Komu ali čemu rabi tako poročilo? Je sploh potrebno, da ga praktikant napiše? Če je tako, kaj in kako sprejema to mentor na šoli? Morda pa je tako zato, ker ti praktikanti tako ne bodo učitelji.

Brez branja se dobi tudi diploma!

... Republiški komite za vzgojo in izobraževanje pa naj ponovno preuči uvedbo slovensčine kot sestavni del strokovnega izpita za vzgojitelje in učitelje vseh strok. (Iz Brez branja se dobi tudi diploma — Branimir Nešović.)

Iz prakse: Pripravnica za učiteljico razrednega pouka se je pripravljala na strokovni izpit. Šolelavke smo ji na vse načine žele pomagati in smo ji tudi pomagale, pri sestavi priprave pa se je izcimilo tole. Pripravnica: »Ne, o metodiki slovenskega jezika pa nisem še nič slišala. Na pedagoški akademiji je nismo imeli (metodike slovenskega jezika namreč).«

Je potreben komentar?

ISKRICE

Kritizira lahko, kdor ima srce, da pomaga.

Človek s svojim odnosom sam določi, kako se bodo drugi vedli do njega.

Janez Klobučar

Le to je narobe, da od drugih vedno zahtevamo več kakor od sebe. Nejc Zaplotnik

Jeziti se na koga drugega razen nase je nespametno, ker ne tiči vzrok za jezo zunaj tebe, temveč zmeraj v tebi.

Mira Mihelič

kultura

SODELOVANJE S STARŠI STROKOVNJAKI

Ustvarjanje pod strokovno taktirko

Likovna pedagoginja Tonka Tacol poučuje na Osnovni šoli Ledina v Ljubljani. S svojimi učenci se udeležuje likovnih kolonij, srečanj in tekmovanj. Kljub velikim uspehom in priznanjem je zelo skromna. Zmeraj je pripravljena pomagati. Učitelji razrednega pouka jo cenijo, saj jih je že velikokrat rešila iz težav ob uresničevanju prenovljenega učnega programa.

Spomnimo se dveh aktivov v občinskem merilu. Predstavila je likovne tehnike, nadvse zanimivo pa jo je bilo poslušati, ko je osvetlila vrednotenje otrokovih likovnih del. Razstavljene izdelke svojih učencev, ki so jih učitelj prinesli s seboj, so vrednotili pod njenim strokovnim vodstvom. Nič ni bilo skrito, nič pozabljeno, vse je bilo treba na izdelku poiskati in zagledati (sporočilno vrednost, barvno in prostorsko kompozicijo, dinamično razporeditev, pravilno uporabo tehnike, estetsko oblikovanost...). Zanimive so bile primerjave med likovnimi izdelki z enakim motivom. Pri teh so se pokazale res velike individualne razlike v sposobnostih likovnega izražanja pri učencih.

Prav je, da poznamo otrokove razvojne stopnje v risanju. Na tej podlagi je mogoče vsaj približno ugotoviti, ali učenec v duševnem razvoju zaostaja ali ta razvoj prehiteva. Na takšne učence moramo biti še posebno pozorni, in če je potrebno, tudi navezovati stike s strokovnjaki (psihologi, zdravniki, socialnimi delavci). Iz otrokovega likovnega dela lahko razberemo marsikaj. Če se vanj pogledamo in ga razčlenimo, nam pomaga spoznati otrokovo osebnost. Seveda pa moramo biti pri ocenjevanju in izrekanju mnenj previdni. Srečni, neobremenjeni otroci izbirajo ponavadi vesele, tople barve. Kar imajo posebno radi in se jim zdi pomembno, rišejo veliko in poudarjajo z raznimi simboli. Otroci v stiskah, z notranjimi nasprotji pogosto uporabljajo temne barve, njihovi likovni izdelki so prazni in revni, dostikrat jih namerno spackajo, zmečkajo — uničijo. Taki otroci potrebujejo strpnost, razumevanje, predvsem pa strokovno pomoč.

Tonka Tacol prihaja k nam tudi k uram likovnega pouka. Tako nastopa v dveh vlogah — v vlogi likovne pedagoginje in v vlogi matere. Njen sin Tilen je namreč učenec našega razreda. Znano je, kako pomembno je povezovanje šole s starši. Učitelji, ki pritegnejo starše k delu v vzgojno-izobraževalnem procesu, vedo, kolikšne uspehe rodi takšno sodelovanje. Ti se kažejo še dolgo na različnih področjih življenja in dela.

Za prvi obisk smo izbrali učno snov: svetlitev in temnitev barvnih tonov. Učenci so sprejeli Tilno novo mamko kot prijazno tovarišico. Bili so sproščeni in veseli. Uvodni pogovor je bil namenjen barvam. Pred tablo so se zbrali učenci, ki so bili oblečeni v modre puloverje. Barve je bilo treba razvrstiti po vrstnem redu — od najsvetlejših do najtemnejših. Tako so učenci ugotovili, da nastopajo v naravi svetle in temne barve in da je med njimi veliko prehodov. To so lepo videli tudi na lestvici barvnih odtenkov. Komaj so čakali, da bodo lahko prišli v roke čopiče. Toda — prej je bilo treba še pokazati, kako »ta stvar gre«. Z zanimanjem so opazovali, kako se barve svetlijo in temni (z dodajanjem bele in črne). Dosežek kakovostne ure so bili lepo naslikani jesenski gozdovi. Tovarišica Tacolova je učenec ves čas svetovala, jim pokazala kakšen zanimiv izdelek, utemeljila, kaj je posebno dobro in lepo in kaj naj bi posameznik še napravil, da bi slika dosegla namen.

Tisti dan smo imeli govorilno uro. To je bila hkrati odlična priložnost, da so si starši ogledali našo razstavo. Vsi vemo, kako pomembno je zanje, če otrokov izdelek visi v učilnici ali v avli šole. To je potrditev njihovega otroka pa tudi njih samih.

Naslednjič smo se odločili za motiv: razporeditev na železniški postaji. Učenci so risali na kartonski papir različne velikosti s črnimi flomastri. Preden je delo steklo, je bila potrebna temeljita motivacija. Pomembna je bila razmejitev med sliko in risbo; za slednjo je značilno izražanje s črto. Učenci so tehniko dojel, ko so sami upodabljali na tabli »vzorci« iz svojega bližnjega okolja. Risbe so uspele.

V letošnjem šolskem letu bomo s Tonko Tacolovo še enkrat ustvarjali. Obljubila nam je, da bo prišla k nam, ko bomo imeli kulturni dan. Takrat bo na vrsti plastično oblikovanje z glino.

Ob tako uspešnem sodelovanju se odpirajo nove zamisli in želje. Lepo bi bilo, če bi tovarišica Tacolova spremljala učence tudi v naslednjih letih in še kdaj prišla mednje. Morda bi bili dovolj samo nasveti, spodbude, morda kaj več. Prepričani smo, da bi bil tak kolektiv ob prestopu iz razredne stopnje na predmetno likovno zelo razvit. Takrat bi bilo zanimivo slišati strokovno mnenje naše likovne pedagoginje (ki tudi z nami sodeluje). Poskušali bomo te zamisli uresničiti. Morda se nam bo posrečilo.

DARJA INTIHAR

Vodstva šol in vrtcev, izvršni odbori sindikata!

Ali so vsi člani vašega učiteljskega — vzgojiteljskega zbora naročeni na Prosvetnega delavca? Je glasilo delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti dostopno vsem, da lahko sledijo aktualnemu dogajanju v vzgoji in izobraževanju?

Prosvetni delavec je nepogrešljiv pripomoček za obveščanje in strokovno spopolnjevanje vseh pedagoških delavcev, obenem pa njihovo strokovno in javno glasilo. Zato je širjenje časopisa med prosvetnimi delavci pomembna strokovna in družbeno-politična naloga.

Naročila sprejemamo pisno ali po telefonu (061) 315-585.

Literatura — samozavedanje in samozavest mladih

Naj se naravnost lotim ene od »zapušenih gredic« našega literarnega ustvarjanja in prebiranja napisanega: mislim na literarno razgledanost, branje in literarno ustvarjanje naših srednješolcev.

Že prej, ko še ni bilo usmerjenega izobraževanja ali skupnih jeder, je bila doraščajoča mladina, ki išče svoje samozavedanje in morda bolj od vsega potrebuje samozavest (tako svojo osebnostno kot tudi narodno), v kulturno-literarnem pogledu na stranskem tiru.

V osnovni šoli imamo bralne značke. Ne trdim, da je to edina mogoča oblika navajanja k branju — toda otroci berejo. Če poleg tega še tekmujejo za značke, je to davek današnjemu času, ko tekmujejo vsi v vsem in se ne prestando preverjati, na katerem mestu smo. (Za bralno značko je npr. lani tekmovalo približno 170000 učencev (80%) od 220000. To se pravi, da jih je toliko prebralo po deset knjig ali več. »Če hodiš z rešetom po vodo, nekaj ostane: mokro rešeto,« so rekli včasih. Prav to si upam trditi za tekmovalce v branju.

Osnovnošolci izdajajo svoja glasila (takih glasil je okrog 200; samo na Pionirski list jih za tekmovalce pošilja 153 šol). Zaradi pomanjkanja denarja postajajo ta vse tanjša, a vendarle so odsev

prizadevanja, če že ne ustvarjalnosti učencev.

Predvsem za osnovnošolce izhajajo revije: Ciciban, Kurirček, Pionirski list, Pionir (da naštejemo samo najpomembnejše), ki dokaj prizadevno objavljajo tudi prispevke svojih bralcev (res predvsem pisma). Tudi Dnevnik, Večer, Dolenjski list — in tudi drugi časopisi — imajo priloge za otroke. Učitelji slovenščine pa bolj ali manj posrečeno vodijo otroke na pot dobrih bralcev, če že ne ustvarjalcev.

Po osnovni šoli pa se znajdejo mladi v puščavi, kjer ni ne poti ne vodnikov. Samo po domovih za učence (rekli bi lahko pod celodnevno vodstvom usposobljenih pedagogov) živi približno 12000 srednješolcev. Če štejemo vse srednješolce, teh je približno 84390, ki jih v najburnejših življenjskih letih vsaj kulturno — pogosto pa tudi osebno, človeško — prepuščamo samim sebi, je še dobro, da je tako, kot je. Vanje trpamo nešteto podatkov in tudi zahtevamo od njih predvsem podatke — celo bolj kot delavnost, bistrino, vztrajnost, samostojnost, iznajdljivost, človečnost.

Bralne navade usihajo, ker ni spodbud. Nekatere srednje šole uvajajo bralne značke — ponekod pa trdijo, da je to nasilje. Kako znano biti zvrhani človečnosti, kadar nam je z njo udobnejše! Ob preverjanju znanja na

koncu šolskega leta pa pišejo srednješolci tudi po osem kontrol v petih dneh, in to ne more biti več preskus znanja pač pa vzdržljivosti živcev. O človečnosti ni niti sledu.

Srednješolci tudi nimajo kam pisati. (Lahko pišejo v svoje dnevnike.) Naštete revije so jim preotročje, časniki in literarne revije jih že od petnajstega leta štejejo k odraslim. Pa niso vsi, ki berejo in pišejo, kakor Lermontov, ki je s petnajstimi leti napisal pesem Berač... Včasih so mladi imeli za svojo nekdanjo Mladinsko revijo, ki je vendarle bila predvsem literarno glasilo. Danes imajo Mladino, ki je razpeta v različne smeri.

Ne priznamo si, da mladi potrebujejo izkušeno vodstvo. Hočemo, da takoj iz otroštva preskočijo v odraslost, kajti teenagerska leta so za odrasle prenaporna.

Literarna glasila, kolikor jih izdajajo srednješolci, se ne stekajo v literarne revije. Ne pišejo o njih. Ne prirejajo tekmovanj, brez katerih pa je dandanašnji skoraj tako, kot da te ni. Jih pisanju kdo usmerja? Imajo mentorje? Profesorji slovenščine si pogosto ne vzamejo (ne morejo vzeti) časa. Še večkrat pa je res, da si skorajda ne upajo izreči sodbo v sedanjem času neustoličene poetike, ob čisto drznih storitvah mladim.

Ali se sami srednješolci ne znajo zbrati in si medsebojno pregledovati del, svetovati, se »obdelovati« in dodelovati, kot so se npr. njega dni Vajevci ali člani Zadruga? Morda res ne, sicer bi o tem slišali in brali. Javnost pa je tudi veliko bolj usmerjena v zunanje dosežke, kakršne daje npr. telesna vzgoja; morda sta še fizika in matematika po volji sedanjemu času (vsako leto imamo tekmovanja za Vegova priznanja).

Izjema je literarna skupina srednješolcev pri Pionirskem domu v Ljubljani (Slovenija premore en sam Pionirski dom in nobenega mladinskega doma), vodi jo pisatelj Lojze Kovačič, pa še ta ne združuje samo srednješolcev. (Presenetljivo pa je, da so člani pretežno učenci tehniških

šol.) Drugi primer je vsakoletno srečanje mladih literatov, katerih mentor je pisatelj Peter Božič. Teh srečanj se udeleži vsako leto od 200 do 300 novih imen. A tu je srednješolcev še manj, saj zajema tudi starejše letnike in vse družbene plasti (to navajam samo kot ponazoritev). Isti pisatelj ureja tudi literarni list Mentor, ki ga izdaja Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Druga slovenska mesta, šolska središča (npr. Celje, Velenje, Novo mesto, Tolmin) občasno vabijo književnike, a redkeje na srednje šole. Tudi Festival kurirček se drži samo osnovnih šol. Trdimo, opravičujemo se sami pred seboj, da v srednjih šolah ni zanimanja za literaturo. Pa dobro vemo, da smo sami v tistih letih največ brali. Zdaj prepustimo srednješolce Anteni (ki ima 55000 naklade) in Ognjišču (ki ima 92500 naklade). Mladina ima le 19000 naklade, Mentor manj kot 1000.

Ne gre za tisto zaničljivo pripombo »Saj ni treba, da so vsi mladi literati! Toliko je drugih del in opravil!« Daleč od tega! Pri branju in pisanju v srednjih šolah, v času odrasčanja gre v bistvu za to, kar napoveduje naslov: Literatura — samozavedanje in samozavest. Vemo, kako mladim obojega manjka, kako z večino njih lahko manipulira tisti, ki si vzame zanje čas, jih posluša in usmerja. Ne bi naštevala kritik, kot npr.: Zakrivamo si oči pred resnico, da so srednješolci mladi ljudje, ki iščejo svoje mesto v družbi — ta pa jih ne potrebuje. Iščejo materialno varnost — ki je ni. Iščejo ideale, te pa vsak dan znova ubijajo poročila o svetovnih (in domačih) dogodkih: pokoli, vojne, sabotaže, pohlep močnih po zemlji, delu in življenju šibkejših — in očitna nevarnost svetovnega uničenja.

Prav za mladino lahko literatura veliko stori: če mladim utrdi zavest o pripadnosti in samozavesti, je že veliko naredila zanje kot za posameznike in kot člane slovenskega naroda. Začeti moramo književniki — skupno z učitelji.

NEŽA MAURER

Še o Kosovih ilustracijah v Žagarjevi Slovnici in jezikovni vadnici

V prejšnji številki Prosvetnega delavca je Samo Meze grajal ilustracije v Slovenski slovnici in jezikovni vadnici. Meni, da slovnica risb ne potrebuje. Temu stališču ne kaže brez premisleka pritegniti. Mogoče bi bile v univerzitetnih in akademskih slovnicih risbe res odveč, drugo pa je s šolskimi in poljudnimi izdajami slovnice. Na knjižni polici imam številne tuje slovnice in šolarske slovarje, v teh pa je veliko večbarvnega tiska, risb, fotografij, celo umetniških prilog. Opozoril bi tudi, da so bile jezikovne vadnice Marije Jalen in Stanka Bunca na višji grafični ravni, kot so mnoge sedanje tovrstne knjige. Nikar ne zaustavljati razvoja, raje bi ga pospeševali. Že zaradi otrok ne, da se bodo privadili iskati informacije v takih knjigah.

Iz ocene je tudi čutiti, da ocenjevalcu ni všeč način risanja našega priznanega ilustratorja Boža Kosa (ne vem, zakaj ga imenuje samo B. K.). Njegova risba se mu zdi površna, neresna. Lahko pa se reče tudi, da je njegova risba humorna, enostavna, omejena na bistveno. Koliko informacij je na preglednici nove

klasifikacije besednih vrst! Kako hitro se vidi iz risbe razliko med zaimkom moj in svoj ali med ves in cel!

Pa še o konkretnih očitkih. Prerez govoril je poenostavitve risbe iz Toporišičeve Slovenske slovnice. Ne vem, v čem zaostaja za Breznikovo sliko. Pa ročaj pri kosi? Priznam, da sem se tudi sam čudil, ko sem opazil, da Božo kosí drugače kakor jaz. On in še več Slovencev koso vlečejo, mi drugi jo pa poganjamo, potiskamo; od tod izvira razlika v tem, kako je zasukan ročaj. Več o tem ne vem, čeprav se rad postavljam s tem, da znam kositi. Treba bi bilo vprašati etnografe, kako kosijo po raznih predelih Slovenije.

Čeprav se z ocenjevalcem v marsičem ne strinjam, se mu vseeno zahvaljujem, da je tako natančno pregledal Slovensko slovnico in jezikovno vadnico in svoje mnenje tudi javno izpovedal. Zlasti se začnem ob njegovi oceni zavedati, da bi Slovenci potrebovali več različnih tipov slovnice za različne vrste uporabnikov.

FRANCE ŽAGAR

Otroci hočejo več znanja

Razstava bežigraskih otrok v Cankarjevem domu

Likovni pedagogi imamo majheno možnost, da pokažemo izsek iz svojega pedagoškega dela, tudi občasni razstavi, ki so dekoracije seje sobe Cankarjevega doma. Taka razstava je drobna, a pomembna dogodek, ki nam daje možnost, da predstavimo svoje delo po svoji zamisli in izbiri, neodvisno od tujih ocenjevalcev. Zakaj je to pomembno? Tako kot vsako pedagoško delo je tudi delo likovnega pedagoga vezano na učenca, vendar se ob uspehu učenčevega dela pogosto pozabi na učiteljev delež. Ko gre za otrokov uspeh in priznanje za likovna dela, zlasti na mednarodni ravni, ostaja pedagoško delo delo povsem v ozadju, kot d. ga sploh ni bilo. Čeprav je vsakomur, ki spremlja ta dogajanja, jasno, da tako kakovostnih del, ki dosegajo mednarodna priznanja, otrok ne more narediti sam ne v tehničnem ne v organizacijskem in ne v likovnem pomenu. Za takšnimi otroškimi stvaritvami stoji odrasel človek z likovno jasno mislijo. Ko pa gre za prireditve otroške ustvarjalnosti na domačih prizoriščih, spremljamo delo žirij, ki imajo najrazličnejša merila in znanje in so jim dosežki našega dela prepuščeni v ocenjevanje. Take razmere potiskajo likovnega pedagoga v anonimnost in odvisnost. Z razstavami v Cankarjevem domu pa moremo ob delih svojih učencev pokazati kos svoje ustvarjalnosti na področju likovne pedagogike. Za razstavljanje je lahko izbran le tisti likovni pedagog, ki je za dela svojih učencev prejel mednarodna priznanja. Dosele se je v sejni dvorani Cankarjevega doma zvrstilo več kakovostnih pedagoških razstav.

Ves marec in prve dni aprila razstavljajo v sejni dvorani učenci Lučke Selan, ki obiskujejo osnovno šolo Milana Sušteršiča v Bežigraski soški III. Razstavljene so slike, pretežno tempere in gvaši, dela učencev petih in šestih razredov. Dela se odlikujejo po različni motiviki in individualni slikarski obdelavi ob upoštevanju likovnega problema, ki je bil učni smoter in je zajet v danem motivu. To daje delom vtis enkratnosti in svežine. K temu vtisu pripomorejo tudi veliki formati; ti so razporejeni tako, da se slike barvno pospešujejo.

Gib — gledališče

Na osnovni šoli Dušana Bordona v Kopru so si letos zamislili praznovanje slovenskega kulturnega praznika kot mesec kulture z geslom **GIB — GLEDALIŠČE**. Tako naj bi spet zbudili v mladih ustvarjalnost, ta pa naj bi se izrazila v gledališkem ali plesnem dogodku.

Učenci so po oddelčnih skupnostih in interesnih dejavnostih pripravljali in uresničevali svoje zamisli z recitali, dramatizacijami, izraznostjo giba in likovno. O svojem delu in o dosežkih tega dela so pripovedovali v pogovoru za okroglo mizo.

Učenci so pokazali presenetljivo resnost in ustvarjalnost. Dosežki so se po mnenju priznanih ustvarjalcev na kulturnem področju pokazali v plesni delavnici (vodil jo je Milan Škapin s svojo plesno skupino), v devetih recitalih, ki so jih oblikovali učenci sedmega in osmega razreda. Sodelovali niso samo za to sposobni učenci, temveč celotne oddelčne skupnosti. Opozoriti moramo zlasti na recital poezije Nika Grafenauerja — Stara Ljubljana — režiral ga je učenec iz 7. razreda, izvedli pa so ga člani gledališkega krožka. Recital je bil namenjen učencem nižje stopnje. Gledališka skupina je pod vodstvom Nataše Žnidarčič predstavila delo Fernanda Arrabala Piknik na bojišču, ki obravnava probleme človekove odtujitve z ekološkega stališča. Po predstavah so učenci

Velik del uspeha pri otroškem likovnem ustvarjanju je odvisen od izbora motiva ali teme, to je od snovi za upodabljanje. Snovi, ki jo otrok upodablja, mora biti nova, za otroka aktualna, dobro jo mora poznati in imeti do nje čustven odnos. To snov je mogoče podati v kateri koli likovni tehniki, a izbrati je treba najustrežnejšo, tisto, ki v njej delo zaživi. Pri likovnem ustvarjanju pa je najpomembnejši likovni problem, ki ga otrok s svojim likovnim delom rešuje. Pri mlajših otrocih tega problema ne razlagamo. Pri večjih ga predstavimo, razložiti ga še ne moremo. Likovni učni smoter, to je likovni problem ali likovna zakonitost, mora biti zajeta v motivu, da otrok z upodabljanjem motiva spontano rešuje tudi likovni problem. Če se nam izbor motivov posreči, nastajajo pod rokami otrok neprisiljena, sveža dela.

Motivi razstavljenih del učencev petih razredov so vezani na delo in ljubezen do živali. Z njimi rešujejo probleme barvnega odtenka enega ali dveh barvnih tonov v nasprotju barve proti barvi. Med njimi je prava otroška mojstrovina delo Nataše Dovič v rjavem z nanavadno karnacijo. Dela šestošolcev vsebujejo barvna nasprotja. Komplementarno barvno nasprotje je razloženo na motivih iz šole. V laseh in oblekah sošolk iščejo učenci žlahtno sivino z mešanjem komplementarnih barv. Osvetljena omizja, prizori ob močni svetlobi so uporabljeni za svetlo temno barvno nasprotje, ki ga učenci rešujejo koloristično. Najbolj posrečeno so izbrani pravilni motivi, v teh je vsebinsko nasprotje dobrega in zla upodobljeno kot toplo hladno barvno nasprotje.

Posebno pomembna je v likovni pedagogiki velikost slikarske ploskve. Drobno pisalo ali risalo zahteva manjši format. Čopič, kreda in vsi materiali, ki puščajo široko sled, hočejo večjo ploskev. Velikost risalnega lista, ki ga uporabljamo za slikanje, ima tudi socialen predznak. Otroci iz socialno ogroženih okolij ne uporabljajo velikih risalnih površin. To moramo upoštevati, preden se odločimo za ocenjevanje otroškega likovnega dela v razmerju do formata. V šoli ponavadi uporabljamo risalne liste

od prvega do osmega razreda likovno ustvarjali. Razstava teh izdelkov je bila na šoli 8. marca in tedaj so učenci dobili tudi priznanje za svoje delo.

Za konec kulturnih dni je prišla na šolo kantavtorica — animatorka in študentka gledališke režije Mateja Koležnik; za učence od prvega do šestega razreda je pripravila koncert, na katerem so ti zelo zavzeto sodelovali. Potem so jo učenci višjih razredov povabili na pogovor za okroglo mizo. Na podlagi presoj svojih stvaritev in ob pomoči gostje Mateja Koležnik in mentorice KD Nataše Žnidarčič so spoznali višje oblike gledališkega ustvarjanja.

Ustvarjalno delo pa s tem še ni končano, saj bodo učenci gledališkega krožka gostovali še po drugih osnovnih in srednjih šolah ter krajevnih skupnostih.

Omeniti moramo, da so gledališčniki že nastopili za krajane Škofij, delavce SDK Koper in svoje vrstnike na Osnovni šoli Janka Premrla Vojka Koper. Ob koncu ne smemo pozabiti učencev radijskega in literarno-časnarskega krožka, ki so ves čas spremljali dogajanje na šoli.

Smoter kulturnih dni so učenci osnovne šole Dušana Bordona povsem uresničili; dokazali so, da znajo biti zelo samosvoji, neutešeni, ustvarjalni.

**KULTURNO DRUŠTVO
OŠ DUŠAN BORDON
KOPER**

A 4, ki so nekoliko hrapavi in dosledno beli. Primerni so za akvarel, značilno tehniko starejših rodov, ki jo danes v šoli gojimo le v kombinaciji z voščenkami, a malokdaj kot čisto tehniko. Za slikanje s čopiči od številke 8, to je s čopiči, ki so primerni za otroško slikanje, je ta velikost premajhna. Za krijoči način slikanja, ki ga v osnovnih šolah gojimo, potrebujemo večje risalne liste, včasih tudi temno obarvane, da bi otrok lahko občutil vrednost svetlega na temnem.

Učenci tovarišice Selanove slikajo na različno velike risalne površine. Prevladujejo veliki formati; tako so imeli otroci dovolj prostora za prikaz svojega slikarskega doživljanja in to daje občutek vedrine in odprtosti.

Razstava otroških likovnih del, ki ni prava razstava, saj je le dekoracija prostora, s tako jasnimi cilji in prikazanimi rezultati, vzbuja radovednost. Kakšna bodo likovna dela teh učencev v višjih razredih, ali smo lahko optimisti? Prosim, brez prevar. S predpisanim številom učnih ur za sedme in osme razrede nas šolska birokracija drži na uzdi že poldrugo desetletje in nič ne kaže, da misli popustiti. Razstavljeni dela pa nam govorijo, da otroci hočejo več, da si želijo novega znanja, da hočejo naprej. To zbuja optimizem. Zato prireditev ni pomembna le za tiste, ki jih zadeva, ampak tudi za vse nas, ki ljubimo otroško ustvarjanje.

JOLANDA PIBERNIK

Pedagoški prosti spisi

Izšla je brošura

PEDAGOŠKI PROSTI SPISI

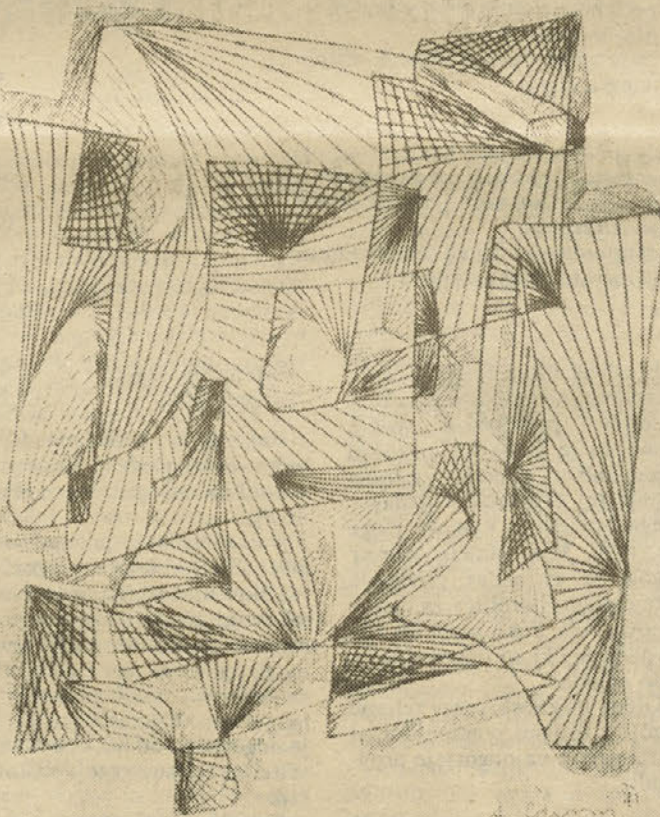
pisca dr. Milana Dolgana

v samozaložbi

Vsebuje razpravo Vzgojno-proizvodni projekt, ki razkriva izviren načrt za proizvodno delo in delovno vzgojo osnovnošolcev in srednješolcev. Vsebuje zanimive, osebno zavzete pedagoške članke. Obravnava sistemsko in idejno vprašanja preteklega, sedanjega in prihodnjega izobraževanja slovenskih učiteljev razrednega pouka.

Brošure PEDAGOŠKI PROSTI SPISI naročite pri: Mladinski knjigi — grosistična prodaja, Ljubljana, Titova 3, lahko pa tudi v katerikoli slovenski knjigarni.

Cena je 300 din. Obsega 56 strani.

Grafika Avgusta Černigoja

Grafike Avgusta Černigoja

Lani umrl slikar in grafik Avgust Černigoj spada prav gotovo v vrh sodobne slovenske upodabljalne umetnosti. Njegove umetnine različnih slogov je ustvarjalno obdelal že Fran Šijanec v Sodobni slovenski likovni umetnosti in videl v njem izrednega umetnika, razmeroma pozno pa je zvedela širša javnost, kako pomembna in estetsko raznovrstna je bila Černigojeva umetniška usmeritev. Slike in grafike Avgusta Černigoja so ostale v spominu rodu, ki je poznal njegova dela pred vojno, po vojni pa dalj časa nismo imeli priložnosti, da bi jih videli v večjem izboru. Šele velika retrospektiva v ljubljanski Moderni galeriji je širše razgrnila Černigojevo ustvarjalni opus, z novimi spoznanji obogatila podobo o raznovrstnosti Černigojevega slikarstva in grafike in pripomogla do jasnejših opredelitev tega avantgardnega umetnika. Šele tedaj se je razširilo spoznanje o estetski vrednosti Černigojevega tudi količinsko bogatega opusa (to je bilo prej znano in priznано v krogu umetnostnih

strokovnjakov in poznavalcev). Spregovoriti bo treba tudi o vplivu Černigojeve umetnosti in njegovega pedagoškega delovanja. V marsičem pionirsko usmerjeni umetnik je navsezadnje tako ali drugače vplival tudi na Srečka Kosovela. V zadnjih desetletjih je bilo sicer veliko narejenega za celotnejše poznavanje Černigojevega slikarstva in grafike in čeprav so vse poglavitne sestavine Černigojeve umetnosti v strokovnih predstavah znane in utrjene, še zmeraj ne moremo govoriti o izčrpnem monografskem gradivu in obdelavi.

Razstava grafik v ljubljanski Bežigraski galeriji je za obiskovalce priložnost, da se spoznajo z izborom Černigojevih grafik, dovolj značilnih, da je mogoče slediti različnim obdobjem umetnikovega ustvarjanja. Černigoj se je ukvarjal z grafikom od leta 1921; v nekaterih obdobjih so imele grafike prednost pred slikarskimi in kiparskimi deli. Menjave slikarskega, grafičnega in konstrukcijskega so pri Černigoju nekaj

Za umetniški izraz

S predpisi je mogoče zahtevati, da šola priredi za vse učence kulturni dan. Tudi to, da ga učenci sami pripravijo. Lupina je lahko zelo podobna lupini — kakovost vsebine pa je gotovo odvisna od sposobnosti učencev in učiteljev, prav toliko pa tudi od prizadevanja obojih. Kadar se vse to srečno poveže, nastane doživetje, ki ostane v spominu kot sreča.

Osnovna šola Gustav Šilih, Titovo Velenje: Učenci so kljub kulturnemu dnevu ali prav zaradi tega delali, kolikor so največ zmogli. Razdeljeni na nižjo in višjo stopnjo, pa še na interesne skupine, so si z vsemi sposobnostmi prizadevali, da bo sklepna prireditev lepa in naravna. Nihče jih ni priganjal. Tovarišice so bile dobesedno sestavni del skupin, svetovale so, ne vodile.

Dramski krožek je dramaturg besedilo, igralci so sproti vadili, nekateri so barvali kulise, drugi delali zadnje vboje na oblekah. Člani glasbenega krožka so skladali pesmi, pevci in pevke so jih peli — in kar samo jih je zaneslo od učilnice do učilnice, kjer so nastopali v veselje vseh.

Likovni krožek je risal in spenjal stripe. Da, prave stripe na pesmi in črtice. Pravzaprav je to dokaz, kako je strip privlačen in

živ med šolarji, in da še zdaleč ni res, da jih privlači plehka vsebina. Sami si delajo dobre stripe — ker jih je v kioskih ali knjigarnah malo ali nič.

Literarni krožek sestavljajo mladi literati: pišejo pesmi, prve, najlepše pesmi prve ljubezni in srečanja z odgovornostjo. Pišejo pa tudi mnenja, kritike, razčlenitve knjig ali posameznih pesmi, sestavkov, ki so jih prebrali.

Plesni krožek pleše: vadi narodne pleske, poskoči na sodobne ritme in oblikuje sodoben balet na disko glasbo.

Sklepno prireditev neke proti poldnevu je združen najboljše, venec za kulturni dan. Poslušaj in gledaj, ker je vse enkratno, novo, nekaj česar še nismo videli. Učenci gledajo in poslušajo — okušajo sad svojih prizadevanj — to je boljše, lepše kot podarjeno. Če je na prireditvi še kakšen književnik ali glasbenik, le-ta predstavlja veliki svet, ki je prišel obudovat njihov kulturni dan.

Tako je bilo na prireditvi višje stopnje; povedali so, da je bilo izredno tudi na tisti za nižjo. Nastevanje imen učiteljev ali vodstva je odveč. Sodelovali so vsi. Da, v slogi je moč. In uspeh.

NEŽA MAURER

Lepota videnega in slišanega

Kulturno-umetniško društvo Univerzitetnega kliničnega centra in medicinske fakultete v Ljubljani je ob koncu marca priredilo koncert za bolnike in druge obiskovalce ter odprlo razstavo fotografij Andreja Peklaja iz Mengša — po javnem in strokovnem mnenju najboljšie fotoamaterke v Jugoslaviji.

V umetniškem sporedu smo pod vodstvom Tončke Marolt (spored je povezovala učiteljica Lenka Krišelj) lahko uživali ob slovenskih ljudskih pesmih v narječjih, v izvedbi tria Gašper s pevčema, ter sledili gorenjskim plesom, ki jih je plesala folklorna skupina KUD Valentin Kokalj z Visokega pri Kranju.

Ko so pesmi izzvenele, so v avli Univerzitetnega kliničnega centra ostale umetniške fotografije Andreja Peklaja. Ostale so ujete podobe obrazov, različice življenja. Opozorilo obiskovalcem, naj ne mislijo na bolezen, in obenem vabilo, naj mislijo na življenje. Andreja Peklaj pravi »Na izlet s fotoaparatom odhajam brez načrta.

K posnetku me pritegne ozračje in občutek vznemirjenja ali pomiritve, ko imam pred seboj motiv. Največkrat fotografiram zgodaj zjutraj, ko je zaradi poševne svetlobe in meglic narava videti čisto drugačna.«

NEŽA MAURER

razpravljamo

Telesnovzgojni karton spet pripravljen za prakso

Tudi v telesni vzgoji naj bi zagotovili vsakemu učencu, da bi čim bolj razvil sposobnosti, nagnjenja do kolektivnega dela in individualnega ustvarjanja. V skladu s tako postavljenimi cilji je razvoj motoričnih sposobnosti in morfoloških značilnosti prav gotovo tisti dejavnik, ki zagotavlja motivacijo za način gibanja, s katerim učenci zadovoljujejo svoje temeljne biološke potrebe in si razvijajo ustvarjalne sposobnosti za igro in delo. Prav zaradi tega je ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje motoričnih sposobnosti in morfoloških značilnosti šolarjev eden izmed pogojev za kakovostne izboljšave pri vodenju telesne vzgoje in odločilno vpliva tudi na tekmovalne, rekreativne in terapevtske oblike telesnokulturnih dejavnosti.

Motorične sposobnosti in morfološke značilnosti šolarjev v naši republici prav gotovo zaslužijo posebno družbeno skrb in pozornost. Zaradi celotnosti vseh dimenzij osebnosti, zaradi njihove večstranske medsebojne povezanosti in prepletenosti kažejo te značilnosti poleg genetskih vplivov na razvoj doraščajočih subjektov tudi številne vplive okolja. Za nas je prav gotovo zelo pomembno, kako vpliva in učinkuje organizirana, družbeno načrtovana in izvajana športna dejavnost na parametre motoričnih sposobnosti in telesne razvitosti mladih rodov, kako se ti parametri spreminjajo iz roda v rod, ter kakšne so njihove posebnosti v okoljih, definiranih s posameznimi šolami in občinami.

Na takšnih izhodiščih in izkušnjah prakse in znanosti v preteklih petnajstih letih smo teoretično zasnovali in v eksperimentalnem postopku preskusili informacijski sistem za ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje motoričnih sposobnosti in morfoloških značilnosti šolske mladine v SR Sloveniji.

Telesnovzgojni karton je zasnovan na:

— 11 znanstveno preverjenih merskih postopkih, ki opredeljujejo temeljne gibalne sposobnosti mladih;

— organizacijskem modelu, ki omogoča testiranje oddelka 32 učencev v eni uri ob ustvarjalnem delu merilne skupine 10 učencev in učiteljev telesne vzgoje;

— računalniški obdelavi podatkov, ki zagotavlja za vsakega učenca primerjalno vrnitveno informacijo v 14 dneh po opravljenih meritvah.

Preverjanje gibalnega in morfološkega razvoja je namenjeno predvsem učencem in šele na to učiteljem, staršem in drugim dejavnikom vzgojno-izobraževalnega procesa.

Predloženi informacijski sistem je verjetno prvi primer v vzgojno-izobraževalni praksi, da

se strokovni problem najprej teoretično opredeli na podlagi raziskovalnih dosežkov, nato pa se v štiriletnem eksperimentalno razvojnem postopku preveri v neposredni pedagoški praksi. Tega dela se je lotila skupina šestih raziskovalcev, ki se ukvarjajo z gibalnim in s telesnim razvojem mladih, z metodologijo in informatiko.

Skonstruirali in izpeljali smo tudi serijsko izdelavo merskega instrumentarija, pri tem sta nam pomagali tovarni Elan in Iskra. V poskusnem postopku so delovali: skupina svetovalcev za telesno vzgojo, več kot 100 učiteljev telesne vzgoje in več merilnih skupin učencev in učenk. Pri poskusu je vsako leto sodelovalo 35000 učencev, več kot 20000 pa se jih je v zadnjih dveh letih samih od sebe vključilo v sistem dela.

Raziskovalni projekt so denarno podprli Raziskovalna, Izobraževalna in telesnokulturna skupnost, ki so tako prvič skupno nastopile.

Izsledki poskusa so pokazali, da je mogoče model meritev uporabiti v vsakršnih, za telesno vzgojo še tako posebnih razmerah. Stališča učiteljev telesne vzgoje pa tudi ravnateljev osnovnih in srednjih šol do uvedbe telesnovzgojnega kartona so izredno pozitivna. Računalniško obdelane podatke veliko uporablja 60% šol, 75% učencev ima zelo dobro mnenje o telesnovzgojnem kartonu, dokazali so, da obvladajo temeljne prvine novega načina dela. V štiriletnem spremljanju gibalnega razvoja so nastale bistvene pozitivne spremembe, ki praviloma presegajo trend napredovanja, ki je bil ugotovljen v letih 1970—1983.

Informacijski sistem so ugodno ocenile tudi nekatere države zahodne in vzhodne Evrope, hkrati pa je uradno verificiran kot temeljni model za celotno Jugoslavijo.

Pozitivno ga je ocenilo tudi dvanajst strokovnih odborov, svetov ali komisij tako z vzgojno-izobraževalnega, telesnokulturnega in zdravstvenega področja. Na podlagi strokovnih mnenj pričakujemo, da bo Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo v maju 1986 tudi uradno predpisal uvedbo telesnovzgojnega kartona v šolskem letu 1986—87.

JANKO STREL

Vir:

Strel, L., J. Šturm, F. Ambrožič, F. Krpač, B. Leskošek, V. Strojnik. Ovrednotenje informacijskega sistema za ugotavljanje, spremljanje in vrednotenje motoričnih sposobnosti in morfoloških značilnosti šolske mladine v SR Sloveniji. Fakulteta za telesno kulturo, Ljubljana, 1985.

Želja, da bi popravljali svet, je pogosto nekakšen izgovor, da ne popravljamo sami sebe.

Lucien Duval

V veliki deželi je vse večje: bolečina, sovraštvo, največja pa je osamljenost.

Bistveno v življenju je — ogibati se nasilja. Preden ljudje ozdravijo, morajo to hoteti.

Na svetu ni nič močnejšega od nežnosti.

Marko Strle

Osnovne šole potrebujejo tudi dvopredmetnega učitelja

Dobro leto je minilo od tedaj, ko je dala Pedagoška akademija Maribor pobudo za uvedbo dvopredmetnega študija telesne vzgoje (VIS program) za potrebe osnovne šole. Na pobudo strokovnega sveta PIS za pedagoško usmeritev je akademija organizirala javno razpravo o tem programu. Takrat se je 92% (od 37% vseh osnovnih šol v Sloveniji) vodstev osnovnih šol opredelilo za predlog dvopredmetnega izobraževanja učiteljev telesne vzgoje za osnovne šole iz žezanih razlogov. Prav tako so organizacijske enote Zavoda SR Slovenije za šolstvo (Dravograd, Maribor, Celje, Murska Sobota) podprle naš predlog.

Presenetljivi rezultati, pa tudi očitki nekaterih, da zbiranje mnenj osnovnih šol o dvopredmetnosti ni bilo korektno opravljeno, je spodbudilo PA Maribor, da podrobneje raziše, kakšnega učitelja potrebujejo osnovne šole, da zbere mnenja ravnateljev — pedagoških vodij in mnenja učiteljev telesne vzgoje, ki na teh šolah učijo. Posebno so nas zanimala mnenja učiteljev, ki so primerno strokovno izobraženi obenem pa imajo praktične izkušnje, pridobljene z delom v osnovni šoli in zunaj nje. Želeli smo ugotoviti, ali bi lahko bil dvopredmetni učitelj tudi dovolj strokovno usposobljen za

svoje delo (to je poglaviti očiitek dvopredmetnosti) s predloženim VIS programom, obenem pa bi bili izpolnjeni razlogi, ki govorijo za dvopredmetnost.

Anketo smo poslali vsem 426 matičnim osnovnim šolam v Sloveniji (s podružnicami ali brez njih) in učiteljem telesne vzgoje na teh šolah. Ravnatelje smo vprašali po številu oddelkov na matični in podružnični šoli, o tem, kaj menijo o dvopredmetnem izobraževanju učiteljev telesne vzgoje, o možnih vezavah telesne vzgoje z drugim predmetom in o kadrovski sestavi njihovih učiteljev telesne vzgoje.

Učitelje pa smo vprašali o njihovi starosti, izobrazbi, zdravstvenem stanju, o potrebnosti dvopredmetnega študija telesne vzgoje, o razlogih odločitve za dvopredmetni študij in o ustreznosti predloženega VIS programa za dvopredmetni študij. Zbrane podatke smo nato obdelali v računalniškem centru Univerze v Mariboru.

Kaj je pokazala anketa

Na anketo je odgovorilo 295 ravnateljev, pedagoških vodij, šol, to je približno 70% z vseh šol. Od teh šol je bilo 160 osnovnih šol (54,4%) s podružnicami in 133 (45,2%) osnovnih šol brez podružnic.

Mnenje ravnateljev o dvopredmetnem študiju:

	štev. odgov.	%
— potreben je samo enopredmetni učitelj telesne vzgoje	18	6,1
— ustrenejši je enopredmetni učitelj telesne vzgoje	15	5,1
		11,2
— dvopredmetni učitelj telesne vzgoje je enako potreben kot enopredmetni	71	24,1
— dvopredmetni učitelj telesne vzgoje je ustrenejši	117	39,8
— dvopredmetni učitelj telesne vzgoje je najustrenejša rešitev	72	24,5
		88,4%

Iz navedenih rezultatov lahko sklepamo, da velika večina ravnateljev, pedagoških vodij, meni, da je glede na možnosti obremenitve učiteljev telesne vzgoje pri organizaciji pedagoškega procesa in njegove vloge pri delu šole učitelj telesne vzgoje in še enega predmeta sprejemljivejša rešitev za delo v osnovni šoli. Tako meni 88,4% ravnateljev, ki so odgovorili na našo anketo.

Glede možnosti vezav telesne vzgoje z drugim predmetom pa so ravnatelji najpogosteje predlagali:

— biologija	30 %
— DMV	12,3%

Njihova šolska izobrazba:

Označba vrednosti	vrednost	število	%	CUM %
1	2	3	4	5
Neodgovorjeno	0	1	,2	,2
Srednja šola TV	1	53	8,8	9,0
Nedokončana višja	2	58	9,7	18,7
Višješolska izobrazba	3	333	55,6	74,3
Visoka izobrazba	4	114	19,0	93,3
Drugo	5	40	6,7	100,0
Skupaj		599	100,0	

Lahko ugotovimo, da ima velika večina učiteljev telesne vzgoje višješolsko in visokošolsko izobrazbo (74,6%).

Starost učiteljev:

1	2	3	4	5
do 30 let	1	220	36,7	36,7
31 do 40 let	2	241	40,2	77,0
41 do 50 let	3	97	16,2	93,2
51 do 60 let	4	41	6,8	100,0

Večina učiteljev je razmeroma mladih. Kar 76,9% učiteljev je mlajših od 40 let.

Zdravstveno stanje:

1	2	3	4	5
Neodgovorjeno	0	2	,3	,3
Invalidnost otežuje delo	1	15	2,5	2,8
Stalne težave	2	62	10,4	13,2
Občasne težave	3	142	23,7	36,9
Dobro	4	265	44,2	81,1
Zelo dobro	5	113	18,9	100,0
Skupaj		599	100,0	

Ugotavljamo, da ima kar 36,6% učiteljev zdravstvene težave, čeprav so razmeroma mladi, to smo ugotovili v prejšnjem podatku.

Opredelitev za dvopredmetni študij telesne vzgoje ob zdajšnjem enopredmetnem:

1	2	3	4	5
Neodgovorjeno	0	3	,5	,5
Proti dvopredmetnosti	1	105	17,5	18,0
Bolj za enopredmetno	2	96	16,0	34,1
Neopredeljen	3	52	8,7	42,7
Potreben dvopredmetni študij	4	243	40,6	83,3
Zelo potreben	5	100	16,7	100,0
Skupaj		599	100,0	

Kolikor združimo odgovore drugega in tretjega vprašanja, ki kažeta, da so anketirani za enopredmetni študij, lahko ugotovimo, da je 33,5% učiteljev za enopredmetni študij telesne vzgoje, 57,3% učiteljev pa meni, da je dvopredmetni študij telesne vzgoje potreben. Samo tretjina učiteljev torej meni, da dvopredmetni študij ne bi bil potreben.

Razlogi za opredelitev za dvopredmetni študij telesne vzgoje:

1	2	3	4	5
Neodgovorjeno	0	216	36,1	36,1
Omogočena strokovnost	1	14	2,3	38,4
Prožnost	2	75	12,5	50,9
Možna prerazporeditev	3	256	42,7	93,7
Zdravstveni razlogi	4	23	3,8	97,5
Drugo	5	15	2,5	100,0
Skupaj		599	100,0	

Odgovorilo ni 36,1% učiteljev; menimo, da je to večina tistih, ki so proti dvopredmetnemu študiju. Največ učiteljev 42,7% meni, da je možnost za prerazporeditev v starejši dobi največji razlog njihove odločitve. Zdravstveni razlogi pa so po vrednosti 3,8% zelo nepomembni: to je

nekoliko presenetljivo, ker je bilo prej ugotovljeno, da je zdravstveno stanje učiteljev glede na njihovo povprečno mladost dokaj slabo.

Mnenje o predloženem programu VIS dvopredmetnega študija:

1	2	3	4	5
Neodgovorjeno,	0	29	4,8	4,8
Ne ustreza	1	25	4,2	9,0
Ustreza zadovoljivo	2	55	9,2	18,2
Je primeren	3	226	37,7	55,9
Ustreza	4	244	40,7	96,7
Zelo ustreza	5	20	3,3	100,0
Skupaj		599	100,0	

Mnenje o predloženem programu je zelo ugodno, saj se je velika večina učiteljev izrazila o njem zelo pozitivno, saj jih približno 80% meni, da je program primeren, da ustreza. Nekateri pa menijo, naj bi bil večji poudarek na metodiki.

Opredelitev za dvopredmetni študij telesne vzgoje glede na starost:

Ugotovljeno je bilo, da je večina anketiranih (77%) razmeroma mlada — do 40. leta. Opredelitev za dvopredmetni študij z leti raste, razen v zadnji kategoriji!

	za enopredmetni	%	za dvopredmetni študij
do 30 let	41	:	50
do 40 let	31	:	59
do 50 let	24	:	67
do 60 let	29	:	61

Tudi v mlajših letih je želja po dvopredmetnem študiju bolj izražena od enopredmetnega. Ali to pomeni, da se že mladi učitelji zavedajo težav, ki nastanejo pri poučevanju telesne vzgoje in jih prinaša staranje?

Opredelitev za dvopredmetni študij telesne vzgoje glede na zdravstveno stanje:

Od učiteljev, ki so navedli, da so dobrega zdravja (44% od vseh anketiranih) jih je približno dve tretjini za dvopredmetni študij, tretjina pa proti temu študiju. To razmerje se pri tistih, ki so zelo zdravi, spremeni približno na 50:50. Druge kategorije tretjine vseh anketiranih se izrazito opredeljujejo za dvopredmetni študij.

Lahko ugotovimo, da zdravje vprašanih vpliva na odločitev za študij po pričakovanem razmerju: čim slabšega zdravja je kdo, tem bolj izraža željo po dvopredmetnem študiju telesne vzgoje, to je povsem normalno.

Opredelitev za dvopredmetni študij telesne vzgoje glede na izobrazbeno sestavo:

Vse izobrazbene sestave so se opredelile za potrebnost dvopredmetnega študija telesne vzgoje z najvišjimi odstotki, približno enakih vrednosti od

36,2% (nedokončana višja šola) do 45% (srednja šola za telesno vzgojo). Učitelji z visokošolsko izobrazbo so se z visokim odstotkom (27%) opredelili proti dvopredmetnemu študiju, še z višjim odstotkom (38,6%) pa za dvopredmetni študij. Verjetno se v taki opredelitvi zrcali skrb za učiteljevo strokovnost na eni strani, na drugi strani pa vse druge prednosti dvopredmetnega študija.

Vzroki za opredelitev vrste študija:

Največ učiteljev (42,7%) je navedlo vzrok za opredelitev študija možnost prerazporeditve študija v starejših letih. Kar 92% teh učiteljev se je opredelilo za dvopredmetni študij, 36% pa na to vprašanje ni odgovorilo. Odgovorili niso predvsem tisti, ki so proti dvopredmetnemu študiju, in to je povsem razumljivo.

Če na kratko sklenemo: lahko ugotovimo, da potrebujejo v osnovnih šolah tudi »dvopredmetnega« učitelja telesne vzgoje ne glede na to, kako se bo strokovni svet PIS za pedagoško usmeritev odločil med razlogi za ali proti takemu programu izobraževanja.

STANE PROJE

Pokojnine usklajevati tako kot osebne dohodke

Svetovalcu na Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, tovarišu Jožetu Kuhlju, hvala za odgovor na moje pismo, ki ste ga objavili v Prosvetnem delavcu, 3. februarja 1986, št. 2.

Iskreno vam povem, da vas žal tega, kar sem navajala pod naslovom, nisem nameravala vprašati, ker mi je to, kar ste vi odgovorili, že dobro znano.

Želela pa sem povedati vsem, predvsem tistim, ki so odgovorni, da je nastala krivica, ki jo čutim kot invalidsko upokojevanje prosvetne delavke za vsa dolga delovna leta službovanja v prosvetnih vrstah — zaradi sramotno nizkih mesečnih osebnih dohodkov, tudi zadnjih let, ki so podlaga za izračun pokojninske osnove.

Čeprav vem, da to ni zakonsko določeno, ponovno poudarjam, da bi moral biti sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja tak, da bi bila 85-odstotna pokojnina za enake profile delovnih ljudi enaka ne glede na leto, kdaj je šel posameznik v pokoj, in tolikšna kot kakršno imajo delavci enakih profilov, upokojevalci iz gospodarstva ter usklajena z rastjo cen.

Za enake profile delovnih ljudi naj velja enako plačilo in enaka pokojnina naj bo veljavna tudi za vse Jugoslovane.

Dobro vem, kako se izračunava pokojninska osnova in odmerja pokojnina — pri tem imajo bistveno vlogo delavčev osebni dohodek, delovna doba, čas upo-

kajitve in drugo. Povedati pa želim, da je bilo delo našega rodu prosvetnih delavcev vse do konca leta 1984 popolnoma razvrednoteno.

Moje delo in delo mnogih drugih vrstnikov in prosveti ni bilo pravično ovrednoteno. Za to ne krivim delovne organizacije, kjer sem bila zaposlena, ampak vse tiste, ki so bili in so še na odgovornih delovnih mestih v občini in republiki in se niso zavzemali, da bi bili zdaj že upokojeni prosvetni delavci pravično plačani, temveč so nam odmerjali za osebne dohodke sramotno nizko vsoto denarja.

Delo taktarnega rodu učiteljev je bilo izjemno težavno in zahtevno. Veliko let nismo dobili ne plačila za malice ne regresa za lemi dopust. Končno, po tolikih letih dela v tako rekoč celodnevni šoli, sem dobila samo mesto učiteljice 1. razreda. Tedaj sem tudi nekaj let učila malo šolo s skrajšanim programom. Vsi elementarni učitelji dobro vedo, kakšno je delo v takem razredu. Kot elementarka vso delovno dobo nisem bila le učiteljica, temveč administratorka, blagajničarka, psihologinja in celo »zdravničar«.

Zavse to živo in minulo delo pa sem prejela leta 1984 s poračunom skupno kot zadnji in najvišji mesečni osebni dohodek (upoštevan pri odmeri pokojninske osnove) 36.582,16 din glede na 31 let, 8 mesecev, 21 dni delovne dobe, ko mi je prenehalo delovno razmerje in sem začela prejemati pokojnino.

Svoje učiteljsko delo sem opravljala odgovorno, zavzeto, optimistično, bila sem pravična do vseh učencev, obenem pa stroga in zahtevna.

V pokoj sem odšla izčrpana, saj sem za svoje delo žrtvovala zdravje; za to mi je v letu 1986 priznana 1704,25 din mesečnega dodatka na invalidnost od nizko odmerjene pokojninske osnove (za manjkajoča dobra 3 leta delovne dobe).

Zvedela sem, da je Sindikat delavcev v vzgoji in izobraževanju začel postopek za izredno valorizacijo pokojnin vsem, ki smo delali v vzgoji in izobraževanju (podobno kot je bilo storjeno pred nekaj leti za rudarje). Zavod SRS za šolstvo je zbral podatke o upokojenih delavcih na šolah in v Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja pripravljajo izračun potrebnih sredstev. S tem naj bi nam bila ob novem letu 1986 vsaj delno popravljena stara krivica za delo, ki smo ga opravljali. Toda ostalo je le pri besedah.

Upam, da ste brali v Delu članek Branka Podobnika z naslovom Nagrada nesposobnim. V njem piše, da se bodo lahko, če bo zakon sprejel, predčasno upokojevali ljudje v zvezni upravi in drugih organizacijah v federaciji, pokojnina pa naj bi se jim odmerjala po ugodnejših merilih kot nam, drugim upokojevcem. Je to pravično? (Za take in nešteto podobnih primerov naj bi veljale posebne ugodnosti pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja...)

Naj upokojuje vse, ki so izpolnili pogoje za upokojevanje, naj zapustijo stolčke tudi tisti, ki prejeto debelo kuverto mesečnih osebnih prejemkov.

Zaposlijo naj sposobne mlade ljudi, ki že več let čakajo na zaposlitev, morda bodo med njimi tudi taki, ki bodo uvedli kaj boljšega in pravičnejšega tudi v Zakon pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Da ne bo več tako, kot je zdaj, ko nam od že tako nizko odmerjenih pokojnin odtegujejo še samoprispevek in enkratno solidarnostno pomoč, mi pa smo že sami postali socialni problem.

Vsa delovna leta sem plačevala sindikalno članarino (verjetno tudi vsi drugi upokojeni prosvetni delavci). Del denarja naj prispeva tudi Izobraževalna skupnost in to nakaže Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da se nam bodo zvišale vsaj pokojnine, če smo bili ogoljufani že pri mesečnih osebnih dohodkih vsa delovna leta — ali pa naj vsi odgovorni poiščejo boljši izhod za vse prizadete upokojene prosvetne delavce.

Ali se lahko potegujejo za svoje pravice samo še aktivni prosvetni delavci, upokojeni vrstniki pa naj samo molčimo in čakamo na miločino? Pohvalo pa zaslužijo za human odnos vsi tisti solidarni kolektivi, ki se bojujejo za svoje pravice, obenem pa zahtevajo, da se prizadejejo — njihovim nekdanjim sodelavcem — zboljša pokojnina.

LJUDMILA LAUKO

Manko Golar — 75-letnik

Kadar koli se njegovi učenci in prijatelji srečamo z našim Mankom Golarjem, pesnikom, pripovednikom, občasnim časnikarjem in dramatikom, ga povprašamo: »Kako je, gospod graščak?« On pa takoj s svojim značilnim hudomušnim nasmehom odvrne: »Pa vi, moji tlačani?« Manko namreč stanuje že 40 let v radgonskem gradu, in v tem gradu, ki na žalost zdaj razpada, je bil dolga leta ravnatelj nižje gimnazije in kasneje osnovne šole.

Našemu pesniku za otroke nikoli ne zmanjka humorja, šegavosti in hudomušnosti. Pred kratkim sva se pogovarjala o njegovem življenju in delu. Zdaj je, kajpada, že upokojenec, pa še vendar čil in zdrav; veliko piše, rad bere, skratka zmeraj je tudi na tekočem z doganjanji v svetu, pri nas v domovini, še posebno pa se zanima za razmere v naši občini. Zato ni naključje, da se zmeraj spremlja dogajanja v našem vsakdanjiku, saj je dolga leta vodil kulturno politiko v občini, eno mandatno obdobje je bil podpredsednik Skupščine občine Gornja Radgona, veliko funkcij pa je imel tudi v našem delegatskem sistemu. Še zmeraj je dejaven na vseh področjih našega življenja. Za svojo dejavnost na kulturno-prosvetnem in političnem področju je dobil že veliko pohval in družbenih priznanj.

Manko Golar se je rodil 24. marca 1911, torej pred 75 leti.

Rad govori o svoji rojstni domovini Prlekiji. V to našo pokrajino ob Muri se je njegov oče, znani slovenski pesnik in dramatik Cvetko Golar, po rodu Gorenc, doma blizu Škofje Loke, priženil že pred prvo svetovno vojno. V tej pokrajini je Manko preživel otroštvo in mladenišvo v družbi očetovih prijateljev.

Med temi so bili Oton Župančič, A. Lajovec, E. Adamič, S. Kumer, H. Nišič, R. Peterlin-Petrška in še veliko drugih. Vse to je napravilo na mladega Manka globok vtis in je vplivalo na njegovo literarno delo na področju pesnikovanja in drugih leposlovnih vrst.

Manko je končal ljubljansko učiteljsko in višjo pedagoško šolo v Zagrebu. Po končanem šo-

lanju se je vrnil kot predmetni učitelj v našo pokrajino — Prlekijo (Ljutomer, Križevci in Veržej). Poleg obveznega učiteljevanja je začel vaditi mladinske pevske zборе. Druga svetovna vojna tudi njemu ni prizanesla.

Bil je zaveden Slovenec, zato so ga odgnali v koncentracijska taborišča (Rab, Gonars in Monigo).

Po vojni se je naselil v radgonskem gradu. Postal je ravnatelj tedanje nižje gimnazije in kasneje ravnatelj osnovne šole v Gornji Radgoni, pred upokojitvijo pa je bil vodja osnovne šole v Radencih. V Gornji Radgoni je na nižji gimnaziji ustanovil mladinski pevski zbor pod imenom narodne herojinje Silvire Tomassini. Mankov mladinski pevski zbor je kmalu zaslovel ne le v domačih krajih, temveč po vsej naši domovini. Gostoval je na neštetih festivalih Bratstva in enotnosti. In kar je še pomembnejše; doletela ga je dvakratna čast: s svojimi mladimi pevci je zapel ob dnevu mladosti tovarisu Titu v Beogradu.

Manko Golar je začel pesnikovati že kot šolar. Spominja se, da je njegova prva pesem izšla, ko je bil star osemnajst let. Kasneje je objavljala predvsem pesmi v mladinskih listih (Naš rod, Naša radost, Zvonček, Cican, Pionir, Kurirček, Galeb, Mavrica, Mladi rod in v drugih revijah in časopisih).

Golar je predvsem pesnik za naš najmlajši rod, zato naj omenim nekaj njegovih samostojnih pesniških in proznih del, ki jih je z uspehom izdal na slovenskem kulturno-založniškem trgu: Gode črček (1958), Jaše k nam zeleni Jurij (1969), v antologiji otroških poezij Sončnica na rami (1975), Pomladna razprodaja (1976), zbirka pesmi Pozabljeni dan (1967), Okroglo o Veržencih (1973), Verženci (1980), pa spomine na očeta v zbirki Cvetko Golar — Iz spominov in srečanj (1963).

S svojimi pesmicami je skupaj z našimi znanimi skladatelji dosegel vidna in celo prva mesta na raznih pevskih festivalih (v Beogradu za Dan JLA, Ptuj, Maribor in drugje).

Njegov humor, lepa in klena domača beseda je bila objavljena tudi v mnogih naših listih in revijah, z njo izražal predvsem ljubezen do narave in mladosti. Precej iger je napisal tudi za prosvetno kulturno življenje (Jelka žari, Pionir Marko, Markova sestra in še veliko drugih).

Pred petimi leti, ko je bil star 70 let, je izdal pesmi, namenjene našemu vsakdanjiku, pod naslovom Počastimo domovino. Pred kratkim pa mu je Mladinska knjiga v Ljubljani izdala priljubljene zgodbe o psičku Bobiju v laškem ujetništvu.

Manko pripravlja še veliko pesmic za naše najmlajše, ima pa napisano že tretjo knjigo o Veržencih. Prav, saj je v Veržehu tudi častni občan!

Ob njegovem življenjskem prazniku mu želimo, da bi še veliko let opeval našo pokrajino, ki jo ima tako zelo rad!

R. JAUŠOVEC

Pokojnine prosvetnih delavcev niso tako različne

Prav veliko k pismu tov. Lukove nimam več dodati. Ponavlja ugotovitve, o katerih sem že povedal svoje mnenje. Zanimivo bi bilo slišati tudi koga drugega, njegove poglede na enakost v vsem. Dvomim, da bi v razmerah in ob pogojih, v kakršnih smo danes, dobila še več somišljenikov. Preveč smo že različni! Morda pa le?

O usodi gradiva, ki naj bi rabilo kot podlaga za sprejem morebitne odločitve o naknadni usklajitvi pokojnin prosvetnih delavcev, sem spregovoril v odgovoru na pismo tov. Žibertovi. Morda bi kazalo omeniti še tole: Skupnost mora v skladu z določbami republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju izdelati analizo ravni pokojnin, uveljavljenih v tem pretečenem obdobju in jih primerjati s pokojninami, uveljavljenimi pred tem. Z ugotovitvami mora seznaniti vse udeležence družbenega dogovora o usklajevanju pokojnin (ti so: poleg skupnosti še Zveza sindikatov Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije in Izvršni svet Skupščine SR Slovenije). Če le-ti

ugotovijo, da so med pokojninami vseh upokojevcov neuteleljene razlike, lahko skupnost uskladi vse pokojnine ali pokojnine posameznih skupin upokojevcov.

Na podlagi analize, ki jo je skupnost izdelala lani, so bile ugotovljene le razlike med vsemi upokojevcem, in to pri tistih, ki so se upokojevali pred letom 1965 ali tudi še po tem letu po t. i. kategoriji delovnega mesta, in pri tistih, pri katerih je bil za izračun pokojninske osnove kot zadnji osebni dohodek upoštevan tisti iz leta 1974 oziroma leta 1975. Ta analiza ni pokazala večjih razlik med pokojninami upokojevcov iz posameznih panog dejavnosti. Ta splošna ugotovitev je veljala tudi za upokojevanje iz vzgoje in izobraževanja s to pripombo, da teh upokojevcov za čas pred letom 1978 sploh ni bilo mogoče izločiti v posebno panogo. V skladu z do tedaj veljavno nomenklaturo (zvezno!) so se namreč ti upokojevalci razvrščali skupaj še z nekaterimi v t. i. kulturno in socialno dejavnost. Zavoljo tega je bila tudi sprejeta enotna odločitev med udeleženci

družbenega dogovora o usklajevanju pokojnin, da je treba gmotni položaj upokojenih delavcev vzgoje in izobraževanja temeljiteje obdelati in prikazati. To pa je bilo najhitreje mogoče opraviti le s pomočjo posameznih šol in drugih ustanov, ki so v seznamih potencialnih upokojevcov iz te dejavnosti, ki jih je izdelala skupnost, označile posameznike. Za te posameznike (skupaj jih je bilo nekaj več kot 5000) smo v skupnosti dodali vse podatke, ki tako ali drugače vplivajo na višino pokojnine, in jih podrobneje obdelali. Podatki bodo rabili udeležencem družbenega dogovora o usklajevanju pokojnin za sprejem ustreznih odločitev.

Te bodo veljale, tako kot že omenjena uskladitev vseh pokojnin, uveljavljenih v posameznih obdobjih (tudi pokojnin delavcev vzgoje in izobraževanja) od 1. januarja 1986. Tako veljavnost uskladitve predvideva družbeni dogovor. Ali bo tudi v resnici prišlo do odločitve o dodatni usklajitvi pokojnin upokojenih delavcev vzgoje in izobraževanja, pa za zdaj tudi približno

ne moremo napovedati. Lahko pa povem, da zbrani podatki kažejo, da ni bistvenih razlik med pokojninami upokojenih prosvetnih delavcev, uveljavljenimi v različnih časovnih razdobjih, in da bodo po vsej verjetnosti razprave potekale predvsem o primernosti višine pokojnine.

Ali bodo za delavce v zvezni upravi veljali pri upokojevanju posebni predpisi ali ne, je odvisno od nas vseh. O tem zakonu prav zdaj razpravljajo v okviru skupščin družbenopolitičnih skupnosti. Če se bomo v delegatskih skupščinah za to opredelili, bo tak zakon sprejet, sicer pa ne.

Isto velja tudi za samoprispevek in enkratno solidarnostno pomoč. Teh dajatev Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ne določa! Za samoprispevek se odločamo občani sami v krajevnih skupnostih oziroma občinah. Za enkratni solidarnostni prispevek pa smo se odločili ob sprejemanju zakona o oblikovanju sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v slovenski skupščini že v letu 1975.

JOŽE KUHELJ

Iz starih listov

Izbira Tatjana Hojan

GMOTNO STANJE SLOVENSKEGA UČITELJSTVA

Ako pregledamo stanje ogromne večine učiteljev, pričramo se, da zamore primerno shajati le samec. Kdor ima družino, gorje mu je. Beda in pomanjkanje sta njegov vsakdanji gost.

Ako hoče učitelj z družino primerno shajati, mora si iskati postranskih zaslužkov. To pa ni lahka naloga. Postava pravi, da je učitelju prepovedano pečati se s postranskimi zaslužki, ako isti niso »časni« za učiteljski stan. Med take »časne« postranske službe se štejejo doslej: orgljanje, tajništvo in poučevanje otrok izven šole. Vsak učitelj sprejme prav rad vsako tako službo, ako le dobi tisto, kar mu je potrebno, saj je prepričan, da le tako si more toliko zaslužiti, da more shajati brez pomanjka-

nja. Da je pa opravljanje postranskih služb zelo mučno in težavno, je jasno, kajti že sama šola izmuči učitelja tako, da nujno potrebuje po šoli počitka in razvedrila, a tega si ne more privoščiti ne po šoli, ne ob četrkih in nedeljah, tako, da mora biti vedno uprežen kakor suženj. Da je to res, spoznavajo celo šolske oblastnike same. Časopisi vseh strank so poročali letos o preprosti opravljanju služb občinskega tajnika na Goriškem in sicer z razlogom, da šola potrebuje celega moža. Škoda, da šolske oblastnike ne izvajajo iz tega logičnih sklepov. Ker šola potrebuje celega moža, a cel mož tudi celo plačo, tedaj dajmo najprej učitelju pošteno, primerno plačo, šele potem naj se mu prepove tajništvo. Ne tako, ampak narobe. Ali bodo šole potem kaj na boljšem? Nikar

kor ne, ampak celo na slabšem, kajti cel mož, a ta lačen z zamejano, stradajočo družino, ne bode mogel v šoli niti toliko delovati, kolikor je deloval doslej, ko je bil vsaj deloma prost duha morečih skrbi. To so razmere, da se Bogu smili!

Učiteljski tovariš 1897 str. 3

OPOMINEK ZA UČITELJA MESCA SUŠČA

Človeško življenje je podobno valovom po vodi, kjer je že veliko ljudi poginilo. Za tega voljo moraš, ljubi učitelj, jersabček, v katerem pošiljaš svoje rejence po dereči reki tega življenja, skerbno zavarovati z dobrimi in tečnimi nauki — če hočeš, da ga silni valovi ne bodo prederli in v globlino potopili. — Tvoja šolska izba naj bo prijazna otroški tempelji, v katerem naj vlada tvoj pridni in redni duh, in v katerem naj duhni prijetno kadilo prišerčne mladinske ljubezni. —

Pazi tudi, da se bodo otroci z besedami tudi reči učili; ne samo spomin, ampak tudi um in volja, nagnjenje in lepo vedenje se morajo pri otrocih od mladih nog zboljševati. Opominjaj otroke, da še ne bodo boski hodili in se prehladili, če hočeš, da ne boš imel v šoli na cente nadležnega kašlja. Za nedeljsko šolo si pripravi poduk od čelbarstva, živinoreje in svilarstva. — Svetovaj otrokom, da naj kerbe, da se bo na verte in travnike voda obračala. Žive meje naj se zasajajo, kjer jih je treba.

Učiteljski tovariš 1862, str. 75

OPOMINEK ZA UČITELJA MESCA APRILA

Polovico šolskega leta je preteklo. Ljubi učitelj sprašuj svojo šolsko vest, da boš vedil, pri čem da si. Posebno premisli: Ali nisi zlatega šolskega časa trčil z nepotrebnimi rečmi? Ali nisi pri podučevanju učencev bolj skerb

za njih glave, kakor pa za serca? Ali spoznaš, da je šola za življenje, ne pa življenje za šolo? Nedeljskim učencem razlagaj poglavne reči iz živalstva, rastlinstva in rudstva. Govori naj pred od domačih; potem od daljnih reči. Stavi pa vsako razlaganje vedno na primerni kazalni poduk. Divjaki, kateri pozneje ženo, se še lahko v sklad cepijo. Sicer pa naj se cveteče drevje pusti pri miru. Zelenjava, feržol in vse, kar še ni bilo do zdaj vsajeno in vsejeno, ali kar še ni poglano, se še zdaj zadnji čas sadi in seje. Pri čelbarah je že treba satje iztrebovati. Proti koncu mesca že tudi začnemo pastirji živino na pašo goniti. Povej tedaj, kako se pošteni pastirji in pastarice vedejo, da zavolj paše ne zamujajo šole, da ne delajo škode, da ne pretepaajo živine i. t. d. Posebno pa vsem otrokom skerbno naročaj, da ne bodo razdirali in pobirali ptičjih gnezd in preganjali ljubih ptičkov.

Učiteljski tovariš 1862, str. 125—126

Ali spadajo čebelnjaki v neposredno okolico šole?

Spomladi, ko oživi narava, se začnejo usipati tudi čebele iz svojih zimskih bivališč. Čebele pa pikajo in piki puščajo neprijetne posledice, včasih tudi hujše, takšne, ki zahtevajo posebno zdravniško pomoč. Če prislusnemo pogovorom nekaterih prosvetnih delavcev, pogosto slišimo, da čebelnjaki ne spadajo v neposredno okolico šole, kjer se razigrani šolarji sproščajo med odmorom v prostem času. Ali so takšne pripombe upravičene?

Še v polpretekli dobi so imeli po kmečkih vrtovih na gosto postavljene preproste in prenavadi neurejene čebelnjake; urejali so jih očaki v preprostih kranjčih, s čedro v ustih in s polhovko na glavi. Čebelnjaki na šolskih vrtovih večjih šol so bili lepo urejeni, takšni, da so krasili šolsko okolico, z njimi pa so utirali pot naprednemu čebelarstvu učitelji, ponavadi šolski upravitelji. Ti čebelnjaki povečini niso bili namenjeni za učenje, poznavanje čebeljega življenja ali prihodnjim čebelarjem, ampak so bili bolj objekti za učiteljevo ljubiteljsko čebelarjenje. Učitelji čebelarji pa so bili poleg župnikov nosilci napredka v čebelarstvu, propagatorji in organizatorji naprednega čebelarjenja. Zagotovo so v prvi polovici tega stoletja močno zaorali brazdo naprednemu razvoju našega čebelarstva kot pomembne panoge v prehrani, zdravstvu in oprejanju kulturnih rastlin.

Po drugi svetovni vojni se je tudi na tem področju marsikaj spremenilo. V prvih desetletjih so stari čebelnjaki na kmečkih in šolskih vrtovih vidno propadali, marsikje so jih zamenjale garaže. Še živeči čebelarji so bili stari povprečno okoli 60 let, naslednikov pa ni bilo. V takšno stanje je v začetku sedemdesetih let posegla čebelarska organizacija in začela organizirati čebelarske krožke za mladino. Poseg je bil negotov in nejasen, ker za to dejavnost ni bilo izkušenj ne doma in tudi ne v tujini, med učitelji pa je bilo zelo malo čebelarjev, ki bi gojili in razvijali čebelarstvo. Zato so šole zaprosile čebelarska društva in podružnice, naj iz svojih vrst odberejo izkušene čebelarje, ki imajo voljo, smisel in ljubezen za delo med mladino (pedagoški eros), ter jih določijo za mentorje. To je bilo izhodišče za začelno delo.

Kljub precejšnjemu začetnemu nerazumevanju, saj so imeli nekateri prosvetni delavci pomisleke, češ da se mladina ne zanima za to dejavnost, in da pedagoško

neusposobljeni čebelarji kljub svojemu čebelarskemu znanju niso kos vzgoji in izobraževanju mladine, se je v razmeroma kratkem času pokazalo, da se veliko osnovnošolcev zelo zanima za življenje in zgledno disciplinirano delo čebeljih družin. Poleg vseh drugih interesnih dejavnosti po šolah, za katere so se odločali učenci, so kmalu zavzeli vidno mesto prav čebelarski krožki. Kako uspešno je njihovo delo, je pokazalo že prvo republiško srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev leta 1977. Več kot 50 krožkov iz vseh predelov Slovenije je poslalo dvočlanske ekipe s svojimi mentorji na tekmovanje v Celje. Njihovo teoretično in praktično znanje o biologiji čebel, čebelarjenju in čebeljih pridelkih (med, pelod, propolis in vosek) je vse presenetilo. Počasi so splahnevali tudi pomisleki in ugovori učiteljev. Danes le malokatera osnovna šola nima čebelarskega krožka. Takšnih krožkov je že 95, razvijajo se tudi na srednjih in visokih šolah, v njih pa sodeluje več kot 1500 šolarjev.

Še več. Z gradnjo novih šol in njim ustrezno urejenim okoljem se množi tudi število šolskih čebelnjakov; ti niso le dopolnilni del šolskega objekta, namenjenega šolskemu upravitelju, ampak samo kot učno sredstvo za spoznavanje življenja in dela ene najbolj zanimivih in izredno koristnih žuželk. Hkrati se ob njih usposablja novi rodovi čebelarjev. Ob gradnji čebelnjakov pri šoli pa se ponavljajo nova vprašanja. Šolarji imajo prav gotovo pravico, da se v prostem času, predvsem pa v odmorih, sproščeno razvijajo na šolskem vrtu in okolišču. Pri tem se ozojijo, čebelar pa je znoj zopr, začnejo pikati in posledice so tu. Za trenutne bolečine in oteklino imamo preprosta sredstva in tudi zdravila, ki naj bodo v vsakem čebelnjaku pri roki, če bo potrebno. Seveda pa je lahko med učenci tudi kdo, ki je preobčutljiv na čebelji strup. Glede tega pa je veliko pretiravanja. Znanstveno je namreč dokazano, da je le 1 do 2 odstotka ljudi preobčutljivih na čebelji pik, in še v tem primeru so stopnje različne (le zadnja zahteva posebno zdravniško pomoč). Sicer pa so tu primerna opozorila in navodila učiteljev, predvsem biologov, da pomagajo mentorju tudi v takšnih primerih.

Da se je miselnost učiteljstva spremenila tudi v tem pogledu, kaže vedno širša mreža čebelnjakov in čebelarskih krožkov pri šolah.

MARTIN MENCEJ

VABILO

VI. kongres pedagogov Jugoslavije

Zveza pedagoških društev Jugoslavije organizira VI. kongres pedagogov Jugoslavije s temo Vloga pedagogike in pedagoških delavcev v nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja v samoupravnih socialističnih družbi.

Uvodni referat bo pripravil dr. Rudi Lešnik, izredni profesor Pedagoške fakultete v Mariboru.

Tema kongresa zajema tale problemska področja.

1. Razvoj in vloga pedagogike kot znanstvenoteoretične osnove vzgoje in izobraževanja v samoupravnih socialističnih družbi:

- Razvoj pedagogike in njen znanstvenoteoretični prispevek k nadaljnjemu razvoju vzgoje in izobraževanja v naši družbi.
- Tradicionalizem v pedagoški teoriji in sodobni razvojni procesi v vzgoji in izobraževanju.
- Pragmatični in pozitivistični teoretični pedagoški pogledi na nadaljnji razvoj pedagogike, vzgoje in izobraževanja.
- Znanstvena pedagoška interpretacija podružbljanja vzgoje in izobraževanja v naši družbi.
- Družbeno zastopljanje pedagogike v razvoju, preobrazbi in podružbljanju vzgoje in izobraževanja.

2. Nadaljnji razvoj vzgojno-izobraževalnega sistema, procesi podružbljanja in integracije vzgojno-izobraževalne dejavnosti v enoten sistem združenega dela.

- Mesto in vloga vzgoje in izobraževanja v sistemu združenega dela, stanje in perspektive.
- Perspektive razvoja vzgoje in izobraževanja kot integralnega dela združenega dela, stanje, stranske poti, odkloni in problemi.
- Kako z vidika pedagogike sprejema združeno delo vzgojno-izobraževalno dejavnost?
- Pragmatičnost, utilitarizem in etatizem v odnosih združenega dela in širše družbe do vzgoje in izobraževanja.

3. Vzgojno-izobraževalne organizacije v nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja.

- Vzgojno-izobraževalne organizacije med tradicijo in sodobnimi znanstveno-tehnološkimi in družbeno-ekonomskimi razvojnimi zahtevami in možnostmi.
- Vzgojno-izobraževalne organizacije med trenutnimi družbenimi potrebami in globalno razvojno usmerjenostjo družbe.
- Pedagogizacija, podružbljanje in etatizacija vzgojno-izobraževalnih organizacij.
- Vloga pedagogike v procesih kakovostne preobrazbe vzgojno-izobraževalnih organizacij.

- Kakovostni razvoj vzgojno-izobraževalnega procesa.
- Transformacija samoupravnih socialističnih družbenih odnosov vzgojno-izobraževalni proces.
- Dejavnost, vloga in odgovornost zunajšolskih subjektov v vzgojno-izobraževalnem procesu.

4. Pedagoški delavci v nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja.

- Vloga pedagogov in drugih pedagoških delavcev v uresničevanju znanstvenih pedagoških spoznanj in samoupravnih socialističnih družbenih odnosov v vzgojno-izobraževalnem procesu.
- Teoretično in praktično usposabljanje pedagogov in pedagoških delavcev v razvoju vzgoje in izobraževanja.
- Vloga pedagogike v strokovno-pedagoškem permanentnem izobraževanju in izpopolnjevanju pedagogov in pedagoških delavcev.
- Usposabljanje sodelavcev šole iz družbenega okolja za uresničevanje vzgojno-izobraževalnega procesa.

ORGANIZACIJA KONGRESA

Vsaka republiška in pokrajinska zveza društev pedagoških delavcev naj v pripravi vsem vsebinskem okviru zagotovi 10 do 15 prispevkov — koreferatov, sporočil.

Koreferati obsegajo 10—15 strani, sporočila pa 5—7 strani.

Vsak prispevek mora imeti povzetek na eni tipkani strani. Prispevke za kongres je treba poslati do 15. 6. 1986 na naslov Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, 61000 Ljubljana, Gosposka 3/L.

Prijava za kongres pošljite do 1. junija 1986 na naslov Pedagoška fakulteta Maribor, Organizacijski odbor VI. kongresa pedagogov Jugoslavije, Koroska c. 160, 62000 Maribor.

Kongres bo 6., 7. in 8. novembra 1986 na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Višina kotizacije je 3000 din in jo je treba nakazati na žiro račun 608-06-678-12227, Savez pedagoških društev Jugoslavije, Beograd 6, oznaka za VI. kongres. Za vsakega naslednjega udeleženca iz iste delovne organizacije je kotizacija 2000 din.

Za podrobnejše informacije o pripravi kongresa se obrnite na naslov: Savez pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade 12/V, telefon (011) 339-381.

Rezervacije za bivanje si priskrbe udeleženci sami neposredno na naslov: TGDO Pohorje, Hotel Orel, 62000 Maribor, Grajski trg 3, telefon (06) 26-171.

ZEVA PEDAGOŠKIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE FRANC ROZMAN-STANE ŠMARTNO PRI LITVI

razpisuje po 83. členu statuta šole prosta dela in naloge

- RAVNATELJA
- POMOČNIKA RAVNATELJA

Pogoji: Kandidata morata poleg splošnih pogojev, ki so navedeni v 511. členu Zakona o združenem delu in 137. členu Zakona o osnovni šoli, imeti še:

- vsaj pet let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu
- strokovne, organizacijske in delovne sposobnosti za opravljanje pristojnih nalog in
- ustrezne moralno-politične lastnosti.

Kandidata bosta imenovana za 4 leta. Začetek dela 1. 9. 1986. J. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Franc Rozman Stane Šmartno pri Litvi. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po izteku roka za prijavo.

Svet

OSNOVNE ŠOLE ANA GALE SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge

- RAVNATELJA

Pogoji: Kandidat mora izpolnjevati poleg splošnih, z zakonom določenih pogojev, še posebne pogoje iz 32. člena Zakona o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Mandat traja 4 leta.

Začetek dela 1. 9. 1986. Učna obveznost je 6 ur na teden.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na Osnovno šolo Ana Gale, Sevnica, Cesta na Dobravo 28. Prijavi priložite dokazila o izobrazbi in življenjepis z opisom dosedanjega dela.

Kandidate bomo obvestili o izbiri najkasneje v 30 dneh po končanem zbiranju prijav.

Popravek

V prejšnji številki Prosvetnega delavca, v Vabilu na posvet, ki ga pripravlja Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, je nastala na zadnji strani v dvanaestem odstavku tiskarska napaka. Odstavek pravilno glasi:

1. Organizatorji posveta bomo upoštevali tiste pisne prispevke, ki se bodo vsebinsko ujemali s temeljno tematiko posveta, ki ne bodo presegli 7 (sedem) tipkanih strani (stran 30 vrstic) in ki bodo prejeli do 5. maja 1986.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1986 znaša 1200 din za posameznike in 2200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša letna naročnina 900 din. Cena posamezne številke je 70 din, pri povečanem obsegu pa 100 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. Yle ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

Redne razpise

prostih del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in drugih delavcev v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah bomo objavili

28. APRILA IN 12. MAJA 1986

Za prvo objavo bomo sprejemali razpise do 16. aprila, za drugo pa do 29. aprila.

NAKNADNE RAZPISE BOMO OBJAVILI 9. IN 23. JUNIJA.

Posamezne razpise objavljamo sproti vse leto. Pokličite nas in ugodili bomo vašim željam!

Vabilo

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za človeka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK odgovoren za krvodajalstvo.

APRILA 1986

Laško	15.
Vrhnika	16.
Nova Gorica	17., 18., 21., 22., 23., 24., 25.
Ribnica	28., 29., 30.
Sladki vrh	3.
Rogoza	18.
Slivnica	25.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Svet

SREDNJE ŠOLE ZA EKONOMSKO USMERITEV TONE GRČAR CELJE

ponovno razpisuje dela in naloge

RAVNATELJA

Za ravnatelja šole je lahko imenovan, kdor ima:

- visokošolsko izobrazbo ekonomske, pravne ali filozofske smeri in izpolnjuje pogoje za učitelja srednje šole;
- najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu in pedagoško izobrazbo;
- organizacijske sposobnosti.

Biti mora družbenopolitično dejaven in pri svojem delu uveljavljati načela socialističnih samoupravnih odnosov.

Kandidati naj predložijo ustrezen pisni predlog o uresničevanju programske usmeritve in nakažejo svojo vlogo pri uresničitvi tega programa.

Imenovanje velja za 4 leta.

Prijave sprejema odbor za delovna razmerja Srednje šole za ekonomsko usmeritev Tone Grčar Celje — 15 dni po objavi razpisa.

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinič, Viktor Žorž

Direktor: Jože Valentinič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinič glavni urednik, Marjana Kunej odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

prosvetni delavec